

RAPORT

Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova

Semestrul I, anul 2017

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

RAPORT

Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova

Semestrul I, anul 2017

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Traducere în limba engleză: „Intart Design” SRL

Traducere în limba rusă: „AD LIBITUM” SRL

Redactare: Doina Munteanu-Dumbrăveanu

Design și machetare: Mihai Catan

Asociația Promo-LEX

bd. Ștefan cel Mare 127,

Chișinău, Moldova

tel./fax: (+373 22) 45 00 24, 44 96 26

info@promolex.md

www.promolex.md

SE DISTRIBUIE GRATUIT

Sursă imagini: www.realitatea.md, www.monitor.md/electorala .

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație.

Raportul este realizat în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate” (august 2016 – iulie 2019) finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate în rapoartele publice ale Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

CUPRINS

INTRODUCERE	4
METODOLOGIA DE MONITORIZARE	5
REZUMAT	6
I. ASPECTE LEGALE PRIVIND FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE	9
1.1. Evoluția cadrului legal privind finanțarea partidelor politice în semestrul I al anului 2017	9
1.2. Implementarea recomandărilor Promo-LEX formulate anterior perioadei de monitorizare cu referire la finanțarea partidelor politice și campaniilor electorale	15
1.3. Organul de supraveghere și control. Reglementări și sancțiuni	16
II. RAPORTAREA FINANCIARĂ A PARTIDELOR POLITICE	21
2.1. Raportarea partidelor politice. Indici de conformitate și transparență	21
2.1.1. Rapoartele financiare semestriale (I) pentru anul 2017	21
2.2. Sursele de finanțare ale partidelor politice	25
2.3. Veniturile și cheltuielile partidelor politice reflectate în rapoarte	26
III. MONITORIZAREA CIVICĂ A FINANȚĂRII PARTIDELOR POLITICE ȘI ESTIMAREA CHELTUIELILOR NERAPORTATE	29
3.1. Monitorizarea activității operaționale a partidelor politice	29
3.2. Monitorizarea activității promoționale a partidelor politice	30
3.2.1. Activitățile partidelor politice desfășurate în anul 2017 (I)	30
3.2.2. Proiectarea cheltuielilor partidelor politice în anul 2017 (I) pentru promovare politică	35
3.3. Cheltuielile partidelor politice nereflectate în rapoartele semestriale	39
3.3.1. Cheltuielile operaționale ale partidelor politice	39
3.3.2. Estimarea cheltuielilor pentru evenimente și promovarea partidelor politice constatate de monitorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele semestriale	42
RECOMANDĂRI	50
LISTA DE ABREVIERI	52
ANEXE	54

INTRODUCERE

În perioada august 2016 – iulie 2019, Asociația Promo-LEX implementează programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). În cadrul acestui proiect, Asociația își propune, inclusiv, elaborarea unor rapoarte de monitorizare a finanțării semestriale și anuale a partidelor politice, în speță, prin prisma activităților desfășurate și a raportării către organul mandatat – Comisia Electorală Centrală (CEC).

În vederea obținerii unei imagini de ansamblu cu privire la situația finanțelor partidelor politice din Republica Moldova pentru semestrul I al anului 2017, Asociația PromoLEX a evaluat 1441 formulare ce prezintă activitățile desfășurate de 15 partide politice – subiecți ai monitorizării civice și 201 formulare ce prezintă activitatea operațională a acestora. De asemenea, au fost analizate 35 de rapoarte financiare semestriale depuse la CEC, care conțin atât date calitative, cât și cantitative cu privire la acest subiect. În consecință, din totalul de 45 de partide politice înregistrate, în Raport au fost vizate direct formațiunile care au depus rapoarte financiare semestriale (I) pentru 2017 și/ sau a căror activitate a fost observată de către monitori.

Prin monitorizarea civică desfășurată pe întreg teritoriul țării, Asociația Promo-LEX a reconstituit tabloul activităților a 15 partide politice din Republica Moldova desfășurate în perioada de referință. Tabloul reconstituit de monitorii Promo-LEX poate fi vizualizat în imagini foto și video pe www.monitor.md. Aceste activități au fost analizate împreună cu datele financiare indicate în rapoartele semestriale și cele de campanie depuse la CEC, pentru alegerile locale noi din mai 2017. De asemenea, în cazul altor 20 de partide politice au fost examinate doar rapoartele financiare semestriale puse la dispoziția CEC, în condițiile în care monitorii nu au constatat și raportat activități ale acestora în teritoriu.

Prin acest Raport, Asociația Promo-LEX urmărește monitorizarea calității raportării financiare a partidelor, a indicilor de transparență și conformitate cu norma legală, dar și a activității organului mandatat de supravegherea și controlul acestora. Scopul final al Raportului este de a îmbunătăți practicile existente în domeniu și de a preveni cazurile de încălcare a legislației, promovând bunele practici în materie de raportare financiară de către partidele politice.

METODOLOGIA DE MONITORIZARE

Scopul monitorizării este reconstituirea tabloului general al cheltuielilor partidelor pentru perioada semestrului I al anului 2017 și evaluarea corespunderii activității de raportare, evidență și supraveghere cu normele legale în vigoare. Monitorizarea s-a axat pe evenimentele pe care le-au desfășurat partidele politice, inclusiv prin organizațiile lor teritoriale. Conceptual, s-a ținut cont și de acele partide care nu au avut sedii în unitățile administrativ-teritoriale (UAT) de nivelul II, precum și de cele care au desfășurat cel puțin o activitate în teritoriul menționat. În consecință, evaluarea finanțării activității partidelor politice din țară a fost efectuată prin metoda cercetării în teren, a utilizării datelor deschise prin scanarea platformelor online ale subiecților monitorizați (rețelele de socializare – facebook și odnoklassniki ale organizațiilor teritoriale și centrale de partid, pagina web a partidului), în urma consultării surselor locale mass-media (*arhiva, bibliotecile*), a discuțiilor informale cu actorii din comunitate (*Administrația Publică Locală (APL), agenți economici, cetățeni*). Deși Asociația Promo-LEX nu este un organ de anchetă, toate constatările sale din procesul de monitorizare din teren au fost probate cu probe foto și video care au fost plasate pe platforma online www.monitor.md. În procesul de monitorizare au fost implicați 35 de monitori teritoriali (*raportați la UAT de nivelul II*), 5 coordonatori regionali și membrii Echipei Centrale a Promo-LEX. Toți monitorii au fost instruiți în ceea ce privește scopurile, metodologia și instrumentele de lucru din cadrul proiectului. Fiecare monitor a semnat codul de conduită al Observatorilor Promo-LEX¹. Echipa centrală a elaborat formulare tipizate pentru colectarea datelor cantitative și calitative privind activitatea partidelor politice, prin metoda monitorizării. Datele colectate de către monitori în formularele tipizate au fost plasate pe platforma internă și securizată de raportare a Promo-LEX, analizate, validate și sintetizate de către echipa centrală. Analista financiară a comparat informațiile din rapoartele oficiale ale partidelor prezentate la CEC, a analizat informațiile prezentate de monitori, a estimat cheltuielile reale ale partidelor în baza informațiilor raportate din teritoriu. În cele din urmă, a raportat constatările obținute la cadrul legal actual și le-a evaluat conformitatea. Asociația Promo-LEX a solicitat informații clarificatoare de la Serviciul Fiscal de Stat despre existența aparatelor de casă și control (MCC), lista partidelor politice care utilizează MCC, numărul acestor aparate deținute de fiecare formațiune politică înregistrată la MJ, dar și despre evidența colectării donațiilor. Analiza datelor din documentele recepționate a fost, de asemenea, inclusă în raport. Valutele utilizate în acest raport sunt exprimate în lei moldovenești (lei) la cursul 1 EUR = 21 MDL.

1. <https://promolex.md/4689-codul-de-conduita-al-observatorilor-electorali-promo-lex/>

REZUMAT

Asociația Promo-LEX a desfășurat monitorizarea civică a finanțelor partidelor politice pentru semestrul I al anului 2017. Raportul de față reflectă constatările privind finanțarea partidelor politice care au fost observate de către rețeaua națională de monitori ai Promo-LEX, conectate la datele din rapoartele financiare semestriale depuse la CEC de către partidele politice. De asemenea, este reflectată analiza evoluției cadrului normativ din perioada vizată, cu privire la finanțarea partidelor politice, dar și recomandările de îmbunătățire a cadrului legal formulate în rezultatul monitorizării.

Alocarea subvențiilor de la stat pentru partide nu a servit tuturor formațiunilor politice eligibile în 2016, astfel încât un cuantum de 2 mil. lei a fost returnat în bugetul de stat. Motivul care a stat la baza neacordării subvențiilor din partea CEC către cei 11 subiecți a fost refuzul sau eschivarea de la deschiderea conturilor bancare special destinate utilizării banilor publici.

În prima jumătate a anului 2017, cadrul legal privind finanțarea partidelor politice nu a suferit modificări în vederea îmbunătățirii acestuia. Deși în adresele Curții Constituționale Legislativului a fost menționat în vederea perfectării normelor legale privind finanțarea partidelor și a campaniilor electorale, progresele la acest capitol au întârziat să apară. Mai mult ca atât, Parlamentul nu a valorificat eforturile conjugate ale Comisiei Electorale Centrale și ale sectorului asociativ, materializate într-un grup de lucru destinat aceluiași scop.

Imperfecțiunea modelului de raport financiar propus de către CEC obstrucționează accesul la plenitudinea informațiilor financiare. Lipsa categoriilor de cheltuieli precum „consultanță politică”, „recompense pentru voluntari și agitatori”, dar și lipsa în rapoarte a rubricilor precum „cheltuieli pentru panouri stradale”, „cheltuieli pentru publicitate electronică”, „cheltuieli pentru publicitate promoțională”, „presa scrisă”, le permit subiecților raportării să generalizeze datele, minimizând transparența cheltuielilor pe categoriile de cheltuieli menționate.

Rezultatele cercetării indică informații insuficiente privind practica „încasării donațiilor” în numerar de la persoanele fizice de către partidele politice. Mai grav, nu există deschidere nici din partea organelor de resort, în speță a SFS, atunci când sunt solicitați de a livra informații concludente pentru cercetarea respectivei practici de evidență și gestiune fiscală a partidelor politice din Republica Moldova.

Promo-LEX constată că, deși indicele de raportare a crescut (*de la 30 de partide în 2016, la 35 în 2017 (I)*), raportarea rămâne a fi încă una imperfectă la capitolul conformității cu regulile de completare a raportului financiar. Din 35 de partide, 4 ar fi pasibile răspunderii contravenționale, întrucât au raportat sedii în locațiune și în proprietate, fără a raporta cheltuieli legate de locațiunea și întreținerea acestora (*PAM, PSD, PRegiunilor, PVE*). Promo-LEX subliniază faptul că, până la data de 02 mai 2017, 3 formațiuni politice riscau să fie sancționate și/sau obligate să verse în bugetul de stat sau să restituie donațiile încasate în numerar peste plafoanele stabilite, în cuantum total de 14 508 880 lei: PDM – 14 429 370 lei; PPDA – 63 110 lei; PUN – 16 400 lei.

Potrivit rapoartelor depuse la CEC, în semestrul I al anului 2017, categoria cotizațiilor de membru nu mai reprezintă o sursă de finanțare atractivă, aceasta micșorându-se de la 24% în aceeași perioadă a anului 2016 la doar 5% în semestrul I 2017; donațiile au constituit 38% în perioada de referință, în timp ce în 2016 (I) – 75%. Subvențiile din bugetul de stat au constituit – 25%. În prima jumătate a anului 2017, s-a conturat o nouă sursă de venit - veniturile provenite din administrarea proprietății – cu o pondere de 32% din totalul tuturor surselor de venit, din partea unei singure formațiuni politice (PCRM).

Pe de altă parte, ponderea cheltuielilor pentru presă și materiale promoționale a fost de 74%, pentru sedii și întreținere – 9% , 7% – pentru personalul angajat, 5% – pentru întruniri și manifestații publice, câte 1% – pentru telecomunicații, deplasări în țară și peste hotare, pentru plata cotizației de membru în organizațiile internaționale și alte cheltuieli. Totodată, potrivit rapoartelor partidelor politice, Promo-LEX constată că acestea au indicat cheltuieli mai mari pentru telecomunicații (*internet, telefonie fixă și mobilă*) decât pentru deplasări în țară și peste hotare, în condițiile în care monitorii au raportat distanțe parcurse în mod pregnant în țară și deplasări de mii km în afara țării.

Constatările monitorizării din teritoriu indică asupra faptului că, în anul 2017, 15 partide au avut în gestiune cel puțin 201 sedii, 226 de persoane angajate și doar 2 unități de transport în folosință. Promo-LEX a identificat inexactitatea raportării cheltuielilor reale și a estimat cheltuieli nedeclarate: pentru locațiune și întreținerea sediilor – 8 formațiuni politice în cuantum de 827 282 lei, telecomunicații – 8 formațiuni în cuantum de 33 078 lei, cheltuieli pentru retribuirea muncii – 7 formațiuni politice în cuantum de 1 710 880 lei.

Potrivit constatărilor Promo-LEX, 5 formațiuni politice (*PDM, PSRM, PCRM, PN, PL*) au utilizat resurse administrative pe parcursul semestrului I al anului 2017. Cu regret, pentru această practică ilicită legea prevede sancțiuni contravenționale doar în campaniile electorale, nu și în afara lor. Totodată, conform bunelor practici internaționale ale Comisiei de la Veneția, utilizarea resurselor administrative este un act de corupție mai profund decât utilizarea banului public în scopuri individuale ori în interese proprii.

În continuare, Promo-LEX a constatat o raportare lacunară și a cheltuielilor privind activitatea de promovare politică. Astfel, au fost estimate următoarele cheltuieli neraportate pentru: manifestații publice – din partea a 2 partide politice (*PDM, PL*) în cuantum de 286 813 lei; presă și materiale promoționale – din partea a 2 partide politice (*PL, PLDM*) în cuantum de 130 849 lei; deplasări în țară – din partea a cel puțin 6 partide politice (*PSRM, PN, PPEM, PL, PPDA, PPȘ*) în cuantum de 224 372 lei și pentru deplasări în afara țării – din partea a 5 formațiuni (*PDM, PSRM, PCRM, PAS, PPDA*) în cuantum de 18 435 051.

Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că, în premieră constată un decalaj atât de mare dintre ceea ce s-a raportat la CEC și ceea ce s-a estimat de către asociație. Totodată, Promo-LEX consideră că formațiunile politice vor raporta mai calitativ și transparent cheltuielile pentru deplasări dacă respectiva destinație de cheltuieli va fi separată în două linii de buget distincte – cheltuieli pentru deplasări în țară și cheltuieli pentru deplasări peste hotare. De asemenea, asociația consideră că doar reglementarea publicității politice în perioada dintre alegeri, astfel încât aceasta să conțină: sintagma “publicitate politică”, datele de identificare a persoanei care a achitat pentru aceasta și data ordinului bancar de plată ar putea diminua incertitudinile vizavi de costurile reale ale acesteia.

Cuantumul general al cheltuielilor neraportate estimate de Promo-LEX pentru activitatea operațională a partidelor și cea de promovare din semestrul I al anului 2017 este de cel puțin 21 120 510 lei, sau de 4,75 ori mai mare decât cheltuielile estimate ca și neraportate pentru anul 2016, care erau în cuantum de 4 493 442 lei.

Adițional, dovezile foto și video, plasate pe platforma online a Promo-LEX – <http://monitor.md/electorala/> denotă că, în anul 2017, 15 partide au desfășurat cel puțin 1441 de activități promoționale de tipul: campanii politice, campanii sociale, colectare de semnături, întruniri, manifestații publice (*mitinguri, marșuri*), evenimente de partid (*ședințe organizatorice, conferințe*),

concerte etc. Pentru toate evenimentele acestea, formațiunile au suportat cheltuieli pe care nu le-au raportat în întregime. Acest fapt se datorează actualului model de raport financiar care nu contribuie la transparența cheltuielilor pentru publicitate (*subcategoriile publicitate promoțională și poligrafică, publicitate stradală și mobilă, publicitate în presa scrisă*), dar și lipsei de voință din partea partidelor de a declara toate cheltuielile.

Instrumentul transferului de imagine în activitățile promoționale, de la fundațiile caritabile ori SRL-uri care conțin în denumiri nume de politicieni sau sunt asociate cu anumiți politicieni – lideri de partide politice, este utilizat în continuare de către cel puțin 4 formațiuni politice (*PN, PDM, PSRM, PPȘ*).

I. ASPECTE LEGALE PRIVIND FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE

1.1 Evoluția cadrului legal privind finanțarea partidelor politice în semestrul I al anului 2017

Finanțarea partidelor politice din Republica Moldova este reglementată de Constituția Republicii Moldova, Codul electoral, Legea nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice, Legea bugetară anuală, Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, Regulamentul cu privire la aplicarea mașinilor de casă și control (MCC) pentru efectuarea decontărilor în numerar, Codul contravențional, Codul penal, Codul fiscal și o serie de regulamente și instrucțiuni elaborate de instituțiile mandatate.

ADRESELE CURȚII CONSTITUȚIONALE POST SCRUTIN PREZIDENȚIAL 2016

La 13 decembrie 2016, prin Hotărârea sa nr. 34 privind confirmarea rezultatelor alegerilor și validarea mandatului de Președinte al Republicii Moldova (*sesizarea nr. 139e/2016*) Curtea Constituțională a Republicii Moldova (CCM) a evidențiat, inclusiv, deficiențe ale sistemului de finanțare a partidelor politice și a campaniilor electorale, după scrutinul prezidențial.

În conformitate cu semnalările îngrijorătoare ale observatorilor naționali și internaționali, CCM a constatat că implementarea defectuoasă a prevederilor legale a dus la carențe ale mai multor aspecte ce țin de competiția electorală, inclusiv finanțarea și realizarea campaniei electorale.

Paralel cu hotărârea menționată supra, CCM a formulat Parlamentului Republicii Moldova 6 adrese, care potrivit articolului 281 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, urmau a fi examinate și soluționate de către Parlament, iar rezultatele examinării să fie ulterior comunicate către CCM cel târziu până la 13 martie 2017.

Astfel, în Adresa nr. PCC-01/139e-34/5, Curtea a constatat desfășurarea campaniei electorale de către terțe părți cu utilizarea tehnicilor de instigare la ură din partea reprezentanților Mitropoliei Moldovei prin „implicarea agresivă în cadrul alegerilor prezidențiale, unde au utilizat un limbaj extremist, xenofob, homofob și sexist la adresa unui concurent electoral”. De asemenea, Curtea a reținut că efectuarea agitației electorale și/sau susținerea financiară sau materială a concurenților electorali, desfășurarea de acțiuni prin care se încalcă Constituția Republicii Moldova constituie temeiuri pentru suspendarea activității cultelor religioase și a părților lor componente.

Prin această adresă, CCM de asemenea a scos în evidență art. 38 alin. (3) din Codul electoral, care interzice finanțarea ori susținerea materială sub orice formă, directă și/sau indirectă, a activității partidelor politice, a campaniilor electorale/concurenților electorali de către organizațiile religioase.

Suplimentar, Curtea a concluzionat că, deși cadrul juridic asigură o bază adecvată pentru realizarea alegerilor democratice, totuși, există anumite lacune și ambiguități. Acestea se referă, în particular, la colectarea și verificarea semnăturilor în susținerea candidaților, finanțarea și realizarea campaniei electorale, rezoluția efectivă a disputelor electorale, punerea în aplicare a prevederilor privind mass-media și la alte aspecte ale procesului electoral.

AVIZUL COMISIEI DE LA VENEȚIA ASUPRA PROIECTULUI DE MODIFICARE A SISTEMULUI ELECTORAL DIN REPUBLICA MOLDOVA

Avizul Comisiei de la Veneția asupra proiectului de modificare a sistemului electoral apărut pe agenda Parlamentului în luna martie 2017 a fost mai degrabă unul negativ, invocându-se îngrijorări majore de preservare a puterii din partea actualei guvernări, de lipsă de consens asupra schimbării sistemului electoral, accentuând că „o astfel de, schimbare fundamentală, chiar dacă este o prerogativă suverană a țării, nu este recomandabilă în prezent”.²

În documentul respectiv, experții internaționali au atras atenția, inclusiv, asupra necesității stringente de reglementare a finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale, asupra faptului că proiectul avizat și lansat în dezbateri nu includea recomandările anterioare legate de reglementarea și supravegherea activității partidelor politice și a finanțării campaniilor electorale. În avizul Comisiei de la Veneția este menționată experiența României care a renunțat la sistemul mixt, dar și cea a Ucrainei, unde „un număr de candidați independenți sunt legați de oamenii de afaceri bogați, care susțin partidele politice din punct de vedere financiar”.

ACTIVITATEA LEGISLATIVĂ A PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA

Parlamentul Republicii Moldova nu a soluționat carențele legislative invocate în adresele CCM în termenul stabilit de lege până la 13 martie 2017, dar nici până la data de 30 iunie 2017. Au fost ignorate, de asemenea, îngrijorările specificate în avizul Comisiei de la Veneția, a observatorilor naționali și internaționali cu privire la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.

În schimb, Parlamentul a adoptat Legea integrității nr. 82 din 25 mai 2017, prin care au fost introduse mai multe măsuri de asigurare a integrității politice. Astfel, la art. 7 din legea menționată, legiuitorul a stabilit cu titlu de principiu că climatul de integritate politică se cultivă prin: a) asigurarea transparenței finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale și b) prin asigurarea eticii și integrității profesionale ale persoanelor care dețin o funcție electivă sau o funcție exclusiv politică. Aceeași lege la art. 8 reiterează atribuțiile Curții de Conturi, Comisiei Electorale Centrale și a Serviciului de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor din cadrul Centrului Național Anticorupție în ceea ce privește verificarea respectării transparenței finanțării partidelor politice, a concurențelor electorale și a campaniilor electorale, precum și supravegherea fluxurilor financiare aferente persoanelor expuse politic.

De asemenea, prin Legea nr. 82, Parlamentul a prevăzut și actele de corupție, inclusiv politică, pasibile de răspundere contravențională și penală.³

2. Opinia Comisiei de la Veneția nr. 884/2017 pentru Republica Moldova cu privire la proiectele de legi pentru modificarea și completarea unor acte legislative, CDL-AD (2017)012 Strasbourg / Varșovia, 19 iunie 2017 <https://promolex.md/wp-content/uploads/2017/06/RO-Opinia-Comisiei-de-la-Venetia-2017.pdf>

3. Articolul 44 din Legea nr. 82 a integrității. j) finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale; b) utilizarea fondurilor nedeclarate, neconforme sau venite din străinătate pentru finanțarea partidelor politice; k) delapidarea patrimoniului public;

INIȚIATIVE ALE PARTIDELOR POLITICE EXTRAPARLAMENTARE DE MODIFICARE A LEGISLAȚIEI PRIVIND FINANȚAREA PARTIDELOR ȘI A CAMPANIILOR ELECTORALE

Un partid extraparlamentar, Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS), a venit cu recomandări vizavi de modificarea legislației privind finanțarea partidelor și a campaniilor electorale.⁴ La 20 aprilie 2017, acesta propunea ca finanțarea partidelor să se realizeze și în funcție de rezultatele alegerilor prezidențiale, iar firmele care au contracte cu statul să nu poată finanța partide. Mai mult, PAS propunea ca angajații din cadrul instituțiilor de stat să nu poată face donații în mărimi mai mari decât 10% din venitul lor anual și ca firmelor care au deja sau care urmează să încheie contracte de achiziții publice cu statul să le fie interzisă posibilitatea de a oferi finanțare partidelor. Totodată, PAS propunea modificarea legislației, astfel încât cetățenii moldoveni din diasporă să poată dona unui partid cel mult trei salarii medii pe economie, adică 15.900 de lei.

„Propunem micșorarea cuantumului donației maxime care poate fi acceptată de către partidele politice din partea persoanelor fizice de la 200 de salarii medii pe economie, așa cum este în prezent (1 060 000 lei) la 6 salarii medii pe economie (31 800 lei); micșorarea cuantumului donației maxime care poate fi acceptată de către partidele politice din partea persoanelor juridice de la 400 de salarii medii pe economie, așa cum este în prezent (2 120 000 lei) la 12 salarii medii pe economie (63 600 lei).”⁶

ACTIVITATEA OBSERVATORILOR NAȚIONALI ȘI INTERNAȚIONALI, A OSC DE PROFIL CU SCOPUL ÎMBUNĂȚĂRII CADRULUI LEGAL PRIVIND FINANȚAREA PARTIDELOR ȘI A CAMPANIILOR ELECTORALE

Asociația Promo-LEX a inițiat două apeluri publice susținute și de alte organizații neguvernamentale (în data de 02 februarie 2017⁷ și 06 aprilie 2017⁸). Acestea vizau necesitatea creării unui Grup de lucru responsabil de elaborarea propunerilor de modificare a Codului electoral și a legislației conexe,⁹ dar și cea de urgentare a procedurilor de modificare a legislației electorale, potrivit Adreselor CCM, precum și a recomandărilor Misiunilor de Observare a Alegerilor (MOA) locale și internaționale. Grupul de lucru urma să fie constituit cu reprezentarea echilibrată a deputaților Parlamentului Republicii Moldova, reprezentanților Comisiei Electorale Centrale, ai partidelor politice extraparlamentare și ai organizațiilor societății civile.

Amintim că MOA Promo-LEX a formulat 40 de recomandări adresate Parlamentului Republicii Moldova ce vizează modificarea Codului electoral și a legislației conexe, în contextul alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016. Alte 43 de sugestii au fost adresate celorlalte părți implicate în procesul electoral (Comisia Electorală Centrală, concurenți electorali, organele de drept etc.).

4. Sistemul electoral actual trebuie îmbunătățit, nu schimbat. Comunicat de presă. Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS). <http://unpaspentru.md/2017-politicienii-corupti-trebuie-sa-plece/>

5. Salariul mediu lunar pe economie prognozat, pentru prima jumătate a anului 2017 a fost stabilit în mărime de 5300 lei, potrivit Hotărârii Guvernului Nr. 1233 din 09.11.2016 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2017.

6. Ibidem, nota 7, declarația reprezentanților PAS

7. Apel public adresat Președintelui Parlamentului Republicii Moldova; Președinților Fracțiunilor parlamentare; deputaților Parlamentului Republicii Moldova, subsemnat de 18 organizații de profil. <http://bit.ly/2kjXjcm>

8. la 06 aprilie 2017, Asociația Promo-LEX împreună cu alte șapte organizații neguvernamentale solicită Parlamentului să urgenteze procedurile de modificare a legislației electorale în strictă conformitate cu adresele Curții Constituționale și recomandările misiunilor locale și internaționale de observare a alegerilor. <http://bit.ly/2vTWD5U>

9. Conform art. 15 și 16 din Legea cu privire la actele legislative, Parlamentul este în drept de a forma Grupuri de lucru în vederea elaborării de proiecte de acte legislative, cu implicarea experților și specialiștilor în materie. De asemenea, art. 6 al Regulamentului Parlamentului Republicii Moldova stabilește că fracțiunile parlamentare au dreptul să facă propuneri pentru formarea grupurilor de lucru și de experți pe diverse domenii de activitate.

Concomitent, apelul făcea referire și la îngrijorările formulate de Misiunile Internaționale de Observare a Alegerilor, în special OSCE/BIDDO și Rețeaua Europeană de Organizații de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO). În rapoartele lor, acestea au subliniat carențe semnificative legate de procesul electoral, inclusiv prevederi ambigue privind înregistrarea concurenților electorali, deficiențe ce țin de monitorizarea finanțării campaniei electorale și multe altele.

Organizațiile semnatare¹⁰ ale apelului solicitau Parlamentului Republicii Moldova următoarele: constituirea Grupului de lucru (*februarie 2017*); elaborarea proiectelor de lege privind modificarea Codului electoral și a legislației conexe (*februarie – martie 2017*); dezbateră și discutarea publică a proiectului (*aprilie – mai 2017*); avizarea propunerilor de modificare de către instituțiile internaționale, și anume Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR (*mai-iulie 2017*); aprobarea modificărilor Codului electoral și a legislației conexe de către Parlamentul Republicii Moldova (*septembrie-octombrie 2017*).

La 27 și 28 aprilie 2017, Asociația Promo-LEX, în paralel cu lansarea studiului „Calificarea și investigarea infracțiunilor și contravențiilor cu specific electoral și de finanțare politică”¹¹, a instruit ofițeri de securitate publică și ofițeri de urmărire penală pentru a facilita calificarea și investigarea faptelor contravenționale și a infracțiunilor legate de finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale. În acest sens, au fost desfășurate două seminare de instruire cu privire la identificarea, calificarea și investigarea contravențiilor și, respectiv, a infracțiunilor cu specific electoral și de finanțare politică.¹² În cadrul seminarului experții le-au prezentat ofițerilor de securitate publică și ofițerilor de urmărire penală, delegați de Inspectoratul General de Poliție, o analiză a legislației naționale și metodele de constatare și soluționare a faptelor contravenționale și a infracțiunilor contra drepturilor politice și altor drepturi electorale.

Participanții la seminar au analizat comentariile explicative la articolele 47-53 din Codul contravențional și 181–182 din Codul penal, ce se referă la: împiedicarea exercitării dreptului electoral; utilizarea banilor nedeclarați, obținuți pe căi neconforme sau venite din străinătate pentru finanțarea partidelor politice; încălcarea legislației privind gestionarea mijloacelor financiare ale partidelor politice și ale fondurilor electorale; neexecutarea somației Comisiei Electorale Centrale; împiedicarea activității organului electoral; afșajul electoral neautorizat; înscrierea în mai multe liste de candidați; agitația electorală în ziua imediat anterioară zilei votării ori în ziua votării; încălcarea legislației electorale de către membrii organului electoral; împiedicarea exercitării libere a dreptului electoral sau a activității organelor electorale; coruperea alegătorilor; finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale; falsificarea rezultatelor votării.

Subiectele discutate au cuprins informații despre temeiurile pentru demararea investigațiilor pe cazurile de contravenții și infracțiuni cu specific electoral și de finanțare politică, materialul

10. 18 organizații semnatare: Fundația Est Europeană, Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE), Centrul de Investigații Jurnalistice (CIJ), Terra 1530, Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI), Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT), Alianța Studenților din Moldova, Transparency International – Moldova, Asociația Femeilor pentru Protecția Mediului și Dezvoltarea Durabilă, Asociația Presei Independente (API), Institutul de Politici Publice (IPP).

11. Studiul Promo-LEX „Calificarea și investigarea infracțiunilor și contravențiilor cu specific electoral și de finanțare politică” <http://bit.ly/2w2klYz>

12. Seminarul „Calificarea și investigarea contravențiilor cu specific electoral și de finanțare politică” a avut loc în cadrul proiectului Promo-LEX „Monitorizarea civică a finanțelor politice și suport pentru aplicarea uniformă a cadrului juridic relevant în Moldova” și a Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate” finanțate de Ambasada Marii Britanii la Chișinău și, respectiv, de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

probator, subiecții pentru anchetă, dar și tactici și metode de investigare a contravențiilor și infracțiunilor cu specific electoral și de finanțare politică.¹³

Asociația Promo-LEX a mai prezentat în data de 03 mai 2017, Raportul de monitorizare a finanțării partidelor politice pentru anul 2016¹⁴, unde a constatat anumite progrese, dar și nereguli privind raportarea anuală la CEC a finanțelor partidelor politice, a formulat îngrijorări și recomandări vizavi de plafonul donațiilor efectuate de către persoanele fizice și juridice pentru partidelor politice prin micșorarea acestora corespunzător nivelului mediu de trai; cu referire la amendarea Legii privind Partidele Politice nr. 294 (LPP nr. 294) prin excluderea prevederii care interzice finanțarea campaniilor electorale și a partidelor politice de către cetățenii Republicii Moldova aflați temporar în străinătate; cu referire la extinderea șirului de sancțiuni și penalități aplicabile partidelor politice pentru utilizarea nejustificată a subvențiilor de la bugetul de stat, utilizarea resurselor administrative etc.; cu referire la prescrierea exactă în LPP nr. 294 a termenelor de raportare financiară semestrială și anuală, după formula: raportarea financiară pentru semestrul I – până la 15 iulie a anului curent, raportarea financiară pentru semestrul II – până la 15 ianuarie a anului următor și raportarea anuală – până la 31 martie a anului următor.

Modificarea cadrului legal referitor la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale a fost menționată în anul 2017 și în studiile, analizele, rapoartele Asociației pentru Democrație Participativă „ADEPT” (ADEPT), ale Centrului de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) și Institutului pentru Politici și Reforme Europene (IPRE). Astfel, în ianuarie 2017, directorul executiv al ADEPT, Igor Boțan, specifică într-un policy brief că “Finanțarea de la bugetul de stat ar trebui să ofere recompensă pentru participarea partidelor și pentru rezultatele acestora nu doar pentru alegerile parlamentare și municipale, ci și pentru alegerile prezidențiale. Totodată, finanțarea de la bugetul de stat ar trebui să ofere recompensă nu doar pentru participarea partidelor și rezultatele acestora, ci și suport pentru capacitatea de a atrage donații mici de la mai mulți susținători”¹⁵.

La 24 februarie 2017, CRJM în parteneriat cu ADEPT și Promo-LEX au elaborat un document cu propuneri de modificare și completare a Proiectului Strategiei Naționale de Integritate și anticorupție (SNIA) pentru anii 2017-2020, transmis pentru consultări publice de Centrul Național Anticorupție (CNA). Documentul viza Pilonul IV „Comisia Electorală Centrală și partidele politice, în speță, transparența finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale”. Organizațiile au propus revizuirea criteriilor existente și instituirea unor criterii noi de finanțare a partidelor politice de la bugetul de stat, reducerea în continuare a plafonului pentru finanțări private. Pentru asigurarea transparenței, s-a propus plasarea tuturor datelor din rapoartele financiare anuale și semestriale

13. Datele statistice colectate de experții Promo-LEX arată că, în perioada celor 3 campanii electorale (alegerile parlamentare 2014, alegerile locale 2015 și alegerile prezidențiale 2016) din anii 2014-2016, poliția a avut 400 de cauze contravenționale cu aplicarea amenzilor pentru contravenții cu specific electoral și de finanțare politică. Cele mai multe, 286 de amenzi au fost aplicate pentru existența afișajului electoral neautorizat, urmate de 95 de amenzi aplicate pentru împiedicarea activității organului electoral. Totodată, cifrele Inspectoratului General al Poliției arată că, în perioada anilor 2014-2016, au fost 19 cauze contravenționale transmise în instanțele de judecată, dintre care 5 cauze pentru împiedicarea activității organului electoral și 13 cauze pentru afișajul electoral neautorizat.

14. Raportul “Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova. Retrospectiva anului 2016” a fost realizat în cadrul proiectului “Monitorizarea civică a finanțelor partidelor politice și suport în aplicarea uniformă a cadrului juridic relevant în Moldova” și a Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate” finanțate de Ambasada Marii Britanii la Chișinău și, respectiv, de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). În procesul de monitorizare au fost implicați 35 de monitori teritoriali, 5 coordonatori regionali și membrii Echipei Centrale a Programului de Monitorizare a Proceselor Democratice din partea Asociației Promo-LEX. <http://bit.ly/2rHfCxl>

15. Policy brief, elaborat în cadrul proiectului regional „Monitoring implementation of select reform commitments under EU agreements in Georgia, Moldova, Ukraine” implementat cu suportul Fundației Soros-Moldova și a Programului Eurasia al Open Society Foundations. Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorilor și nu reprezintă opiniile Fundației Soros-Moldova sau ale Open Society Foundations. <http://bit.ly/2uTUnXM>

ale partidelor politice, dar și cele privind finanțarea campaniilor electorale - pe o platformă digitală care să permită reutilizarea datelor; de asemenea, s-a propus asigurarea interconexiunii digitale/online a platformei de recepționare a rapoartelor partidelor politice/a concurenților electorali, a CEC cu baza de date a Serviciului Fiscal de Stat (SFS), a Curții de Conturi (CC), a Inspectoratului General de Poliție (IGP). Ultimele două propuneri țineau de completarea legislației existente prin introducerea expresă a obligativității de prezentare a ambelor tipuri de rapoarte – atât anuale, cât și semestriale (ambele semestre), publicarea lor și a rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale de către CEC; reducerea plafonului pentru donațiile private efectuate către partide politice, aceasta fiind o măsură crucială pentru evitarea finanțărilor din surse obscure ale partidelor, respectiv pentru reducerea corupției pe arena politică¹⁶.

La 24 martie 2017, IPRE a lansat raportul alternativ de progres 2014 – 2016, "Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană"¹⁷. În acest raport au fost menționați indicii de progres, dar și lacunele legislative privitoare la realizarea tuturor acțiunilor din cadrul Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM-UE pe 2015-2016 (PNAIAA).

PNAIAA prevedea un termen-limită până la 30 septembrie 2014 pentru actualizarea cadrului juridic național ce ținea de finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale. Modificările de completare a Codului Electoral și a Legii privind partidele politice au fost adoptate de Parlament în aprilie 2015. În raportul IPRE se stipulează că, deși modificările aduse Legii privind partidele politice aduceau mai multă echitate, reguli de transparență și control, oportunitatea finanțării de la bugetul de stat, eficiența modificărilor și completărilor operate în cadrul juridic național rămânea încă redusă. Modificările erau încă mult prea permissive, lăsând un plafon mult prea mare al donațiilor anuale din partea persoanelor fizice și juridice, care sunt de 1 milion și 2 milioane lei per persoană fizică și, respectiv, juridică. Potrivit IPRE, "Reglementările cu privire la finanțarea partidelor politice nu sunt suficient de eficiente față de cazurile de finanțare prin intermediari, utilizând contracte de împrumut sau alte contracte de transfer de fonduri, sursa finală a acestor fonduri fiind întreprinderi din jurisdicții offshore."

O altă problemă semnalată viza necesitatea de finanțare de la bugetul de stat a candidaților independenți pentru că, începând cu anul 2016, aceștia puteau să concureze pentru alegerile prezidențiale și astfel merita să fie luați în considerare ca subiecți ai subvenționării. Constatările IPRE arătau că prevederile actuale ce țin de finanțarea partidelor politice din bugetul de stat nu sunt la zi, acestea fiind operate în anul 2015, iar în anul 2016 s-a revenit prin intermediul Hotărârii Curții Constituționale la alegerile directe ale Președintelui țării. Totodată, modificările cu privire la finanțarea partidelor politice exclud din start modul de finanțare al candidaților independenți în caz de succes în alegeri. Astfel, ei conchideau că actualul cadru cu privire la finanțarea partidelor politice necesită revizuire semnificativă.

16. Document de propuneri de modificare și completare a Proiectului Strategiei Naționale de Integritate și anticorupție (SNIA) pentru anii 2017-2020 <http://bit.ly/2wWyQik>

17. Raport IPRE elaborat în cadrul proiectului „Monitorizarea implementării Acordului de Asociere RM-UE”, realizat cu susținerea Fundației Konrad Adenauer. Opiniile reflectate în prezentul raport aparțin autorilor și nu reflectă opinia KAS. <http://bit.ly/2vB0HW3>

1.2. Implementarea recomandărilor Promo-LEX formulate anterior perioadei de monitorizare cu referire la finanțarea partidelor politice și campaniilor electorale

În contextul procesului de modificare a sistemului electoral de la unul proporțional la unul mixt, Asociația Promo-LEX a constatat că proiectul de lege¹⁸ care a fost votat în lectură finală¹⁹, deja în semestrul II al perioadei de raportare a partidelor la CEC, conținea câteva recomandări formulate de Promo-LEX în rapoartele anterioare. Astfel, Promo-LEX salută inițiativa de introducere a următoarelor amendamente la Codul electoral prin proiectul de Lege vizat, și anume:

- art. 38, litera e) cu următorul conținut: „plafoanele donațiilor din partea persoanelor fizice și juridice în contul „Fond electoral” pentru o campanie electorală constituie 50 și, respectiv, 100 de salarii medii lunare pe economie stabilite pentru anul respectiv”;
- art. 38², alineatul (6)¹ cu următorul cuprins: „În perioada electorală partidele politice au dreptul să accepte donații doar direct pe contul „Fond electoral”, în conformitate cu regulile stabilite de prezentul cod. Partidul politic poate transfera mijloacele financiare proprii deținute pe contul său la data începerii perioadei electorale pe contul „Fond electoral” cu condiția prezentării raportului financiar la Comisia Electorală Centrală cu indicarea datelor prevăzute la alineatul (1)”;
- art. 38², alineatul (9), după cum urmează: „Toate serviciile și acțiunile prevăzute la alin. (7) prestate de persoane fizice și juridice fără cost și toate acțiunile de voluntariat în perioada de colectare a semnăturilor și în perioada campaniei electorale în favoarea candidatului sau concurentului electoral se evaluează de către grupul de inițiativă și concurentul electoral și se indică obligatoriu în raportul financiar conform procedurii stabilite prin regulamentul aprobat de Comisia Electorală Centrală”;
- art. 65, la alineatul (6), prima propoziție va avea următorul conținut: „Contestațiile privind finanțarea campaniilor electorale se adresează Comisiei Electorale Centrale, în cazul partidelor politice, blocurilor electorale și candidaților în alegerile parlamentare și prezidențiale, sau consiliilor electorale de circumscripție, în cazul candidaților independenți în alegerile locale.”

Totodată, art.III al proiectului de Lege – Dispoziții finale și tranzitorii – prevede obligația Guvernului ca, în termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi, să prezinte Parlamentului propuneri pentru aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezentul proiect de lege, inclusiv referitor la mecanismul financiar de încurajare a promovării femeilor în politică.

Pe de altă parte, Asociația Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că autoritățile încă necesită să adopte un șir de măsuri în vederea implementării recomandărilor restante reieșite în rezultatul monitorizării activității partidelor politice și a finanțelor acestora în perioadele electorale și inter-electorale²⁰. Acestea sunt:

- introducerea de către legislativ a prevederilor art. 87 alin. a) din Regulamentul Comisiei Electorale Centrale privind finanțarea activității partidelor politice în Legea cu privire la

18. Documentul de proiect de Lege privind sistemul electoral mixt

<http://www.jurnal.md/files/pdf/proiect-mixt-lectura-ii-prefinal-16-07-17-no-tracks-romana-1.pdf>

19. Proiectul de Lege privind sistemul electoral mixt este rezultatul îmbinării proiectului de Lege privind sistemul electoral uninominal inițiat de PDM și a proiectului de Lege privind sistemul electoral mixt inițiat de PSRM.

20. Asociația Promo-LEX a elaborat de fiecare dată recomandări pentru autoritățile statului în vederea îmbunătățirii continue a legislației în domeniu. Acestea au fost formulate în Rapoartele de monitorizare a alegerilor generale locale din 14 (28) iunie 2015 și a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie (13 noiembrie) 2016, în Studiul „Strategii, practici și instrumente de finanțare a partidelor politice în Republica Moldova” publicat la 30 martie 2016, precum și în Raportul “Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova. Retrospectiva anului 2016” lansat la 03 mai 2017

partidele politice, astfel încât, începând cu anul 2018, CEC să aibă dreptul să suspende virarea subvențiilor de stat în caz de neachitare de către mai mult de jumătate din membrii partidului politic a cotizațiilor de membru în mărimea stabilită, în baza informației anuale;

- reducerea plafonului cotizațiilor de membru și al donațiilor colectate anual de la 0,3% din veniturile bugetului de stat la 0,2%, pentru a preveni influența nejustificată a sectorului privat asupra partidelor politice din Moldova;
- modificarea de către legislativ a Legii privind partidele politice prin introducerea obligației de a plăti cotizații de membru, introducerea unor prevederi care să stabilească suma exactă a cotizației de membru și periodicitatea achitării cotizațiilor;
- modificarea Legii privind partidele politice, conform recomandărilor Grupului Statelor împotriva Corupției (GRECO), prin introducerea cerinței de auditare anuală a partidelor politice, ale căror venituri sau cheltuieli anuale depășesc 1 milion lei;
- modificarea cadrului legal în scopul interzicerii publicității electorale plătite și valorificarea publicității gratuite în cadrul instituțiilor publice mass-media, inclusiv prin acordarea timpului gratuit de antenă pentru dezbateri electorale, transmisiunea de mitinguri/întuniri de campanie;
- completarea legislației, în conformitate cu standardele GRECO, în vederea limitării, interzicerii sau reglementării stricte a donațiilor de la persoanele juridice care furnizează bunuri sau servicii pentru administrația publică;
- modificarea cadrului legal cu scopul permanentizării contului bancar cu mențiunea „Fond electoral” pentru partidele politice implicate în campaniile electorale, pentru a elimina incertitudinile și problemele legate de eventualele tergiversări de deschidere a contului.
- extinderea șirului de sancțiuni și penalități aplicabile partidelor politice pentru utilizarea nejustificată a subvențiilor de la bugetul de stat, utilizarea resurselor administrative etc.
- prescrierea exactă în LPP nr. 294 a termenelor de raportare financiară semestrială și anuală, după formula: raportarea financiară pentru semestrul I - până la 15 iulie a anului curent, raportarea financiară pentru semestrul II - până la 15 ianuarie a anului următor și raportarea anuală - până la 31 martie a anului următor;
- modificarea art. 26 (alin.3) al LPP nr. 294 privind partidele politice prin introducerea în enunțul „provenite din cotizații de membru și donații” a sintagmei “și subvenții de la bugetul de stat”.

1.3. Organul de supraveghere și control. Reglementări și sancțiuni

Conform prevederilor art. 29 alin. (4) din Legea privind partidele politice, CEC elaborează și aprobă formulare pentru **rapoartele anuale** privind gestiunea financiară, care trebuie să conțină informații cu privire la:

- bunurile și veniturile partidului politic, inclusiv gruparea acestor venituri pe tipuri;
- toate donațiile oferite partidului politic, inclusiv suma donată, *identitatea donatorului (numele/prenumele deplin, denumirea și forma organizatorică), domiciliul/sediul și ocupația/locul de muncă sau genul de activitate*;
- obligațiile și cheltuielile partidului politic, altele decât cele din campania electorală, grupate pe cheltuieli operaționale și cheltuieli de gestionare a bunurilor;
- informația contabilă, pentru perioada corespunzătoare, a persoanelor juridice fondate sau controlate în alt mod de partidul politic respectiv. Respectând formularele elaborate de CEC, concurenții electorali depun la organul electoral central rapoartele financiare, care la capitolul mijloacelor primite din donațiile persoanelor fizice conțin: numele/prenumele donatorului, IDNP-ul, anul nașterii, domiciliul și locul de muncă.

Același articol 29, la alin. (3) stabilește că informația conținută în rapoartele anuale ale partidelor politice privind veniturile acumulate și cheltuielile efectuate, inclusiv identitatea donatorilor și sumele donate, și informațiile concludente (concluziile) din rapoartele (opiniile) de audit

independent sunt plasate pe pagina web a Comisiei Electorale Centrale în termen de 48 de ore de la recepționarea și acceptarea lor, precum și pe paginile web ale partidelor politice, în cazul existenței acestora.

În acest sens, ținem să atragem atenția asupra faptului că legea citată, deși reglementează și obligă partidele să depună atât rapoarte anuale, cât și semestriale, face excepție pentru ultimele în ceea ce privește necesitatea publicării acestora pe pagina oficială a CEC. Considerăm informațiile rapoartelor semestriale la fel de importante și relevante ca și cele din rapoartele anuale și, prin urmare, publicarea tuturor informațiilor conținute este una strict necesară.

Reiterând cele menționate în cadrul Rapoartelor de monitorizare a alegerilor prezidențiale din 2016, reținem că, în conformitate cu art. 3 din Legea privind protecția datelor cu caracter personal, date cu caracter personal reprezintă orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă (subiect al datelor cu caracter personal). Persoana identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, prin referire la un număr de identificare sau la unul ori mai multe elemente specifice identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale. Respectiv, atât IDNP-ul și domiciliul, cât și anul nașterii și locul de muncă ale persoanei pot fi calificate drept date cu caracter personal și, prin urmare, necesită a fi protejate. Totuși, interesul publicului în ceea ce privește locul de muncă al donatorului suprapus cu suma donată prevalează, iar în interesul transparenței finanțării partidelor politice merită a fi făcute publice.

La 31 ianuarie 2017, prin Hotărârea nr. 698²¹, CEC a stabilit cuantumul lunar al subvențiilor de la bugetul de stat pentru anul 2017 destinate partidelor politice conform performanțelor obținute la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 și alegerile locale generale din 14 iunie 2015. În conformitate cu art. 2 alin. (10) din Legea bugetului de stat pentru anul 2017 nr. 279 din 16 decembrie 2016²², CEC i-a fost alocată pentru finanțarea partidelor politice suma de 40 000 000 lei. Potrivit art. 27 alin. (1) al Legii nr. 294-XVI din 21 decembrie 2007 privind partidele politice, cuantumul subvențiilor stabilite se distribuie în proporție de 50% – partidelor politice conform performanțelor obținute în alegerile parlamentare și 50% – partidelor politice proporțional cu performanțele obținute în alegerile locale generale. Subvenția lunară pentru fiecare vot valabil exprimat la alegerile parlamentare din 2014 și locale din 2015, era de 1,1102592 lei²³ și, respectiv, de 0,4700385 lei²⁴.

21. Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 698 din 31 ianuarie 2017

http://www.cec.md/files/files/698anexe1si2lacuantumpartide_7315482.pdf

22. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 472-477, art. 943

23. Sumă stabilită conform formulei de calcul: (20 000 000,00 lei : 1501151 de voturi valabil exprimate): 12 luni, unde 20 000 000,00 lei constituie 50% din suma alocăției prevăzute pentru finanțarea partidelor politice, conform Legii nr. 279 din 16 decembrie 2016, iar 1501151 reprezintă numărul total de voturi valabil exprimate pentru partidele politice și blocurile electorale, care au obținut performanțe la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014, conform hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr. 3103 din 5 decembrie 2014, „Cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor în Parlamentul Republicii Moldova din 30 noiembrie 2014”, fiind exclus numărul de voturi valabil exprimate obținut de către Partidul Politic „Partidul Comunist Reformator din Moldova” – 78716 și cel obținut de candidații independenți – 18651;

24. Sumă stabilită conform formulei de calcul: (20 000 000,00 lei: 3545809 de voturi valabil exprimate): 12 luni, unde 20 000 000,00 lei constituie 50% din suma alocăției prevăzute pentru finanțarea partidelor politice, conform Legii nr. 279 din 16 decembrie 2016, iar 3545809 reprezintă numărul total de voturi valabil exprimate la alegerile locale generale din 14 iunie 2015 (alegerile consilierilor municipali, raionali, sătești (comunali), orășenești, primarilor în primul tur de scrutin) acordate partidelor politice și blocurilor electorale, respectiv candidaților desemnați de către aceștia, conform datelor extrase din procesele-verbale cu privire la totalizarea rezultatelor votării, întocmite de organele electorale ierarhic inferioare.

Subvențiile alocate de la bugetul de stat urmau a fi virate lunar în conturile bancare special destinate în acest sens deschise de către partidele politice, informația fiind prezentată la CEC. A se vedea tabelul nr. 1, cuantumul subvențiilor lunare alocate partidelor politice și blocului electoral de la bugetul de stat pentru anul 2017, conform performanțelor obținute în alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014.

TABELUL NR. 1
Cuantumul subvențiilor lunare alocate partidelor politice și blocului electoral de la bugetul de stat pentru anul 2017, conform performanțelor obținute în alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014

Subvenții alocate din bugetul de stat, lei	20000000
Numărul de voturi valabil exprimate	1598518
Candidați independenți	18651
Partidul Politic "Partidul Comunist Reformat"or	78716
Numărul de voturi pentru calcul	1501151

Nr. d/o	Partidul Politic	Voturi valabil exprimate	Cuantumul subvențiilor lunare per vot (lei)	Suma subvențiilor lunare (lei)		Suma subvențiilor anuale (lei)	
1	2	3	4	5		6	
1	Partidul Democrat din Moldova	252489	1.1102592	280328,23		3363938,74	
2	Partidul Popular Creștin Democrat	11782	1.1102592	13081,07		156972,88	
3	Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”	11665	1.1102592	12251,17		155414,08	
4	Partidul Liberal Democrat din Moldova	322201	1.1102592	357726,62		4292719,39	
5	Partidul Liberal Reformat	24956	1.1102592	27707,63		332491,53	
6	Partidul Politic Mișcarea Populară Antimafie	27846	1.1102592	30916,28		370995,32	
7	Partidul Național Liberal	6858	1.1102592	7614,16		91369,89	
8	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	327912	1.1102592	364067,31		4368807,89	
9	Blocul electoral „Alegerea Moldovei – Uniunea Vamală”	Partidul Social Democrat	327912	61163,07	30581,53	733956,81	366978,41
		Partidul Regiunilor din Moldova	55 089		30581,53		366978,41
10	Partidul Politic “Democrația Acasă”	2449	1.1102592	2719,02		32628,30	
11	Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova	12110	1.1102592	13445,24		161342,86	

A se vedea tabelul nr. 2, cuantumul subvențiilor lunare alocate partidelor politice și blocurilor electorale de la bugetul de stat pentru anul 2017, conform performanțelor obținute în alegerile locale generale din 14 iunie 2015.

TABELUL NR. 2
Cuantumul subvențiilor lunare alocate partidelor politice și blocurilor electorale din bugetul de stat pentru anul 2017

Subvenții alocate din bugetul de stat, lei	20000000
Numărul de voturi valabil exprimate pentru consilieri raionali și municipali, orășenești, comunali și sătești, primarilor în I tur de scrutin	3776831
Candidați independenți	231022
Numărul de voturi pentru calcul	3545809

Nr. d/o	Partidul Politic		Voturi valabil exprimate	Cuantumul subvențiilor per vot lunară (lei)	Suma subvențiilor lunare (lei)		Suma subvențiilor anuale (lei)	
1	2		3	4	5		6	
1	Partidul Liberal Democrat din Moldova		757210	0,4700385	355917,84		4271014,03	
2	Partidul Democrat din Moldova		734567	0,4700385	345274,75		4143297,06	
3	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”		558028	0,4700385	262294,63		3147535,58	
4	Partidul Liberal		437630	0,4700385	205702,94		2468435,27	
5	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova		364345	0,4700385	171256,17		2055074,03	
6	Partidul Politic “Partidul Nostru”		349717	0,4700385	164380,45		1972565,36	
7	Blocul electoral „Platforma Populă Europeană din Moldova – Iurie Leancă”	Partidul Acțiunea Democratică	246735	0,4700385	115974,94	57987,47	1391699,33	695849,7
		Partidul Politic Partidul Liberal Reformator				695849,7		695849,7
8	Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova		21084	0,4700385	9910,29		118923,50	
9	Partidul Național Liberal		19741	0,4700385	9279,03		111348,36	
10	Partidul Politic „Șor”		14918	0,4700385	7012,03		84144,41	

De menționat că, potrivit Monitorului Oficial al Republicii Moldova (MO), Nr. 253–264 (6176–6187) din 21 iulie 2017, în anul 2016, 11 partide din cele ce urmau să beneficieze de subvenții de la bugetul de stat, potrivit performanțelor la alegerile parlamentare din 2014 și locale din 2015, au rămas fără alocații din cauza nedeschiderii conturilor bancare special destinate acestora (PPCD, PPDA, MPA, BE AMUV – Pregiunilor, PR, PPNT, PPM, BE PPEM – PAD, PSM, PLD, PPSM). Acești bani au fost returnați în bugetul de stat, în cuantum de 2,0 mln. lei²⁵ (A se vedea tabelul nr.3).

TABELUL NR. 3
Lista partidelor politice care nu au beneficiat de subvenții
de la bugetul de stat pentru alegerile parlamentare din 2014
și alegerile locale din 2015, pentru anul 2016

Nr. d/o	Partidele Politice		Alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014	Alegerile locale din 14 iunie 2015
			Suma anuală	Suma anuală
1	Partidul Popular Creștin Democrat		156384,23	3939,14
2	Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”		154831,28	
3	Partidul Politic Mișcarea Populară Antimafie		369604,09	52557,41
4	Blocul electoral Alegerea Moldovei – Uniunea Vamală	Partidul Regiunilor din Moldova	365602,235	8288,48
5	Partidul Politic Partidul “RENAȘTERE”		55189,75	15818,36
6	Partidul Politic „PENTRU NEAM ȘI ȚARĂ”		22524,53	
7	Partidul „Patrioții Moldovei”		19883,18	3927,9
8	Blocul Electoral Platforma Populară Europeană din Moldova – Iurie Leancă	Partidul Acțiunea Democratică	34032,35	693240,2
9	Partidul Socialist din Moldova			8299,72
10	Partidul Legii și Dreptății			7271,39
11	Partidul Popular Socialist din Moldova			736,13
	TOTAL		1178051,65	794078,73

25. Soldul alocațiilor neutilizate la finele anului a constituit 2,0 mil.lei, din care 1,2 mil.lei (9 partide politice) - pentru finanțarea partidelor politice participante la alegerile parlamentare, iar pentru finanțarea partidelor politice participante la alegerile locale – 0,8 mil.lei (9 partide politice). De menționat că neutilizarea integrală a subsidiilor destinate finanțării partidelor politice a fost cauzată de nedeschiderea de către unele partide politice a conturilor bancare separate pentru subvențiile de la bugetul de stat.

Un instrument important în activitatea CEC, inclusiv pe domeniul legislației financiare, l-a constituit Grupul de lucru interinstituțional pentru elaborarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea Codului electoral și a legislației conexe, constituit în cadrul instituției. Din componența Grupului de lucru au făcut parte membri ai CEC, ai Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova, reprezentanți ai Ministerului Justiției, Biroului pentru Relații cu Diaspora și ai societății civile. Misiunea Grupului de lucru era de a aduce îmbunătățiri legislației electorale, inclusiv și celei de finanțare a campaniilor electorale și a partidelor politice, luându-se în calcul și adresele Curții Constituționale. Până la finalul perioadei de monitorizare, au fost desfășurate 7 ședințe.

La 23 mai 2017, CEC a examinat rapoartele anuale ale partidelor politice pentru anul 2016, în care au depistat mai multe încălcări ale prevederilor Regulamentului privind gestiunea financiară a partidelor politice. CEC a aprobat un raport în acest sens²⁶, ce urma să fie prezentat în fața Parlamentului până la data de 1 iunie, în conformitate cu prevederile art. 30 alineatul (4) al Legii privind partidele politice. Promo-LEX constată că acest Raport nu a fost examinat în ședința Parlamentului nici în termenul stabilit de lege, dar nici către finele perioadei de raportare.

De asemenea, la 2 august 2017, CEC a inițiat procedura contravențională în privința partidelor politice care nu s-au conformat prevederilor legale de prezentare în termen a rapoartelor privind gestiunea lor financiară pentru anul 2016. În acest sens, au fost întocmite procese-verbale de contravenție pentru 12 partide politice, care au fost înaintate spre examinare în instanța de judecată²⁷. *În conformitate cu normele contravenționale, neprezentarea de către partidele politice a rapoartelor privind gestiunea lor financiară în termenul și formatul stabilite de către Comisie se sancționează cu amendă de la 180 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.*

În contextul obligativității CEC de realizare a acțiunilor din Strategia Națională pentru Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020 (SNIA)²⁸, CICDE în parteneriat cu Institutul pentru Democrație și Asistență Electorală (IDEA International) implementează în perioada 01 noiembrie 2016 - 31 decembrie 2017 proiectul „*Susținerea Comisiei Electorale Centrale în dezvoltarea unui sistem de raportare digitală cu privire la finanțarea partidelor politice*”, al cărui scop este acordarea de asistență CEC (consultanță și instruire) în parcurgerea tuturor pașilor necesari pentru aplicarea unui sistem de raportare electronică privind veniturile și cheltuielile partidelor politice, sistem utilizat pe larg la nivel internațional. Printre activitățile de bază desfășurate sau care urmează a fi implementate sunt: evaluarea necesităților, întreveneri cu părțile interesate, dezvoltarea formei electronice de raportare, elaborarea materialelor didactice și desfășurarea seminarelor de instruire.²⁹

26. http://cec.md/files/files/Planuri%20si%20Rapoarte/C2_Raport%20catre%20Parlament%20finantare%20PP_2016.pdf

27. PAM; PSM; PLD; PPUM; PNOI; PRM; PE; PNT; MSPRRM; PPM;FSM; MSPFN.

28. Proiectul SNIA 2017–2020 a fost aprobat și prezentat spre examinare Parlamentului la 24 martie 2017 prin Hotărârea nr. 139 din 10.03.2017 – <http://bit.ly/2o3o4qD>. Întrucât Anexa la respectiva HG lipsește, a se vedea documentul pe pagina oficială a CNA – <http://bit.ly/2oNBW5G>

29. Foia de parcurs pentru dezvoltarea acestei platforme a fost elaborată în cadrul unui seminar desfășurat de CICDE în parteneriat cu IDEA International și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova (UD) în iunie 2016.

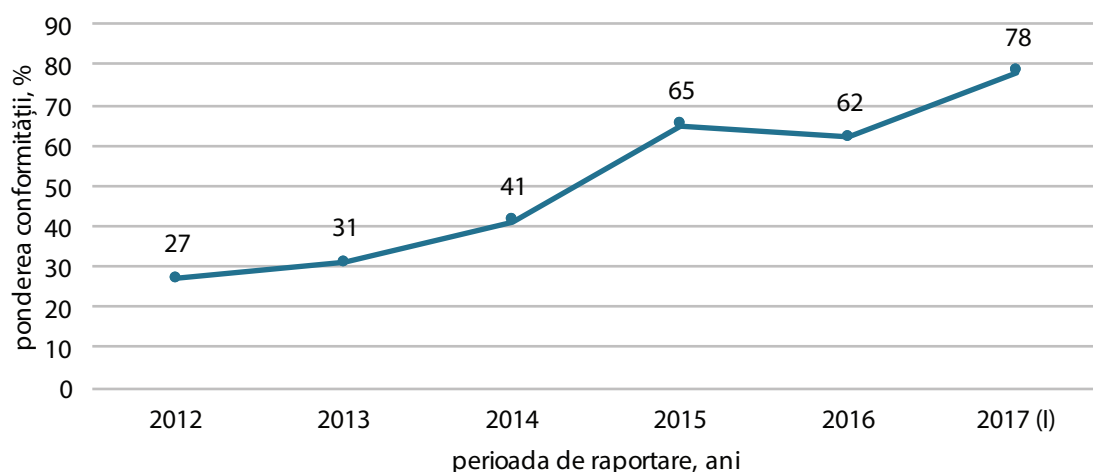
II. RAPORTAREA FINANCIARĂ A PARTIDELOR POLITICE

2.1. Raportarea partidelor politice. Indici de conformitate și transparență

În concordanță cu art. 29 (1) din Legea nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice și p. 65 din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, aprobat prin hotărârea CEC nr. 4401 din 23 decembrie 2015, partidele politice au obligația de a prezenta semestrial și anual la CEC rapoarte privind gestiunea financiară.

Asociația Promo-LEX constată un progres la capitolul raportării partidelor privind gestiunea lor financiară. Dacă pentru anul 2016 (semestrul I) au raportat 27 din 45 de partide politice, iar pentru anul integral 2016 – 30 de partide din 45, atunci pentru semestrul I al anului 2017, au raportat 35 de formațiuni politice din 45, astfel înregistrându-se o pondere de 78% de conformare față de norma de raportare (*A se vedea Graf.1*).

Graf. 1. Respectarea de către partidele politice a cerinței de prezentare a rapoartelor financiare anuale

Date obținute în baza rapoartelor anuale și semestriale, publicate de către MJ și CEC

2.1.1. RAPOARTELE SEMESTRIALE (I) PRIVIND GESTIUNEA FINANCIARĂ A PARTIDELOR PENTRU ANUL 2017

Constatările Promo-LEX arată că până la data de 15 iulie 2017, 19 din 45 de formațiuni politice înregistrate la MJ au prezentat rapoarte semestriale autorității mandatate³⁰. Odată cu depășirea termenului stabilit, în intervalul 17 - 20 iulie 2017, alte 15 formațiuni politice³¹ au prezentat rapoartele obligatorii. Un partid (PPP) nu a avut ștampila CEC cu numărul atribuit și data de intrare, astfel încât nu a putut fi depistată data depunerii la CEC. Celelalte 10 formațiuni politice³² nu au prezentat rapoarte semestriale. Potrivit paginii oficiale a CEC, 3 partide politice (PCRM, PLR, PFSM) nu au prezentat toate documentele financiare obligatorii odată cu Anexa 8 - *Raportul privind gestiunea financiară*³³ și, potrivit legii, riscă amenzi contravenționale³⁴.

30. PLD, PE, MSPFN, PUN, PPCD, PSD, PSRM, PRegiunilor, PPNȚ, PDM, PUCM, PVE, PPEM, PLDM, PL, PLR, PRSM, PPDA, PMAE.

31. PAM, PPRM, PC, PFSM, PDA, PAS, PCRM, PCNM, PAD, MPA, PL, MPSN, PN, PPȘ, PMUEM.

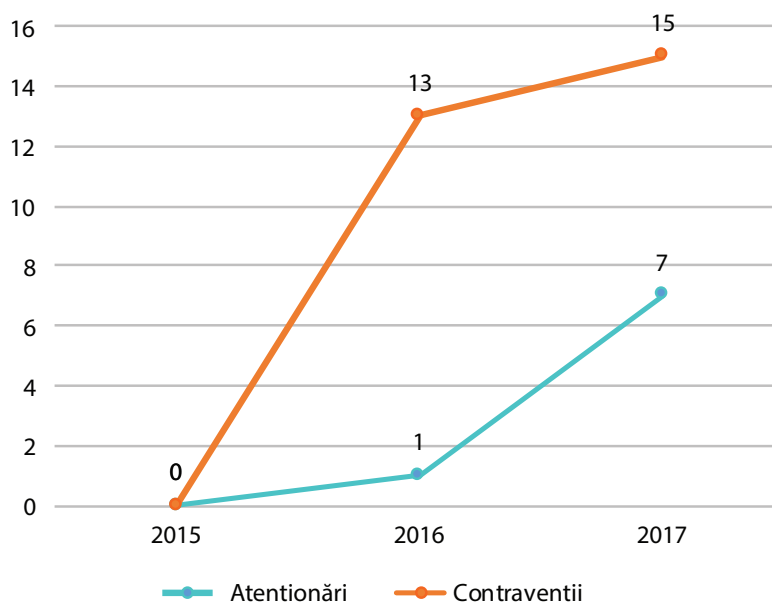
32. PSM, PPUM, PNOI, PE, PPDM, PPM, PSM, PR, PSP, PRM.

33. PCRM nu a prezentat anexele 2, 3 și 6 (registru donațiilor de la P.J, registru donațiilor de la P.f., registru donațiilor sub f. de proprietăți); PLR nu a prezentat registru donațiilor de la P.J și registru donațiilor sub f. de proprietăți; FSM nu a prezentat anexele registru donațiilor de la P.J și P.f.

34. Neprezentarea de către partidele politice a rapoartelor privind gestiunea lor financiară în termenul și formatul stabilite de către Comisia Electorală Centrală, inclusiv prezentarea unor date incomplete în raport, se sancționează cu amendă de la 180 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.

Potrivit competenței, CEC trebuie să ia act de neprezentarea rapoartelor financiare de către cele 10 formațiuni politice și să le atenționeze asupra executării obligației legale de a depune rapoartele privind gestiunea financiară. În caz de neprezentare a rapoartelor, urmează să li se aplice sancțiuni conform legislației în vigoare. În continuare, în corespundere cu atribuțiile mandatului, CEC a atenționat 7 formațiuni politice restanțiere pentru anul 2016³⁵ și, ulterior, a penalizat 15³⁶. (A se vedea graficul nr. 2)

Graf. 2. Numărul de sancțiuni aplicate în dinamică de către CEC

Date obținute în baza rapoartelor anuale și semestriale, publicate de către MJ și CEC

Asociația Promo-LEX a constatat că din 35 de partide care au raportat la CEC, în 14 cazuri rapoartele nu conțineau adresa sediului central ori conțineau date incomplete vizavi de acest aspect. Totodată, rapoartele a 5 formațiuni politice nu au fost conforme cu normele de completare. Deficiența consta în necompletarea rubricilor raportului. Din 35 de partide, 4 sunt pasibile de răspundere contravențională, întrucât au raportat sedii în locațiune și în proprietate, fără a raporta cheltuieli legate de întreținerea acestora (PAM, PSD, PRegiunilor, PVE). Într-un caz, partidul (PRegiunilor) a indicat cheltuieli pentru locațiune, deși nu a indicat nici un sediu în locațiune. Totodată, 4 partide politice (MSPFN, PPP, PRSM, PPRM) au omis completarea în întregime a compartimentului I din raportul financiar.

Conform art. 25, alin. 3) a LPP 294, mărimea și modul de achitare a cotizațiilor de membru se stabilesc prin statutul partidului politic și, împreună cu suma totală a cotizațiilor acumulate anual de partid, se publică pe pagina web a acestuia și a Comisiei Electorale Centrale.

Potrivit monitorizării, 22 formațiuni politice din 45 înregistrate la Ministerul Justiției au prezentat la CEC statutele partidelor care prevăd modul și mărimea de achitare a cotizației de membru. Cu părere de rău, informațiile respective nu au fost publicate și pe paginile oficiale ale partidelor politice.

35. Potrivit proiectului de Hotărâre a CEC din 06 iunie 2017, următoarele partide politice au fost avertizate de CEC pentru neprezentarea rapoartelor anuale (2016) în termenii stabiliți: MPA, PCNM, PAD, MPSN, PPCD, PPSM, PUCM.

36. Potrivit proiectului de Hotărâre a CEC din 06 iunie 2017, în privința următoarelor partide politice a fost inițiată procedura contravențională: PAM, PSM, PLD, PPUM, PNOI, PRM, PE, PPDM, PMUEM, PPNT, MSPRRM, PPM, PFSM, PPR, MSPFN.

Punctul 27 din Regulament stipulează împuternicirea CEC de a înainta Serviciului Fiscal de Stat un demers privind verificarea provenienței donațiilor ce depășesc suma de 75 mii lei³⁷. Suplimentar, în funcție de necesitate, CEC poate solicita Curții de Conturi efectuarea unui control al surselor de venituri, al corectitudinii evidenței conform destinației cheltuielilor efectuate de către partidele politice. Constatările Promo-LEX indică că doar un partid politic a acceptat donații mai mari de 75 mii lei, PDM – în 5 cazuri că niciun partid politic. nu a acceptat donații mai mari de 75 mii lei.

Pe parcursul semestrului I al anului 2017, au fost organizate alegeri locale noi la care au participat 7 formațiuni politice³⁸. Din datele publicate pe pagina web a CEC, singurul partid care nu a prezentat rapoarte financiare de campanie a fost PPDA. În continuare, doar 5 din 7 formațiuni politice au inclus în rapoartele semestriale (I) pentru 2017 cheltuieli de campanie în sumă de 28 326 lei. În același timp, PL nu a raportat cheltuieli de campanie în sumă de 7 000 lei³⁹.

Publicarea rapoartelor financiare pe www.cec.md	
În corespundere cu art. 22 alin. (2) lit. d) din codul electoral, art. 29 alin. (3) din LPP nr. 294 și pct. 69 din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice aprobat prin hotărârea CEC nr. 4401 din 23 decembrie 2015 (în continuare - Regulament), CEC trebuie să plaseze informația privind veniturile acumulate și cheltuielile efectuate de partidele politice, inclusiv identitatea donatorilor și sumele donate timp de 48 ore de la recepționare.	Conform analizei Promo-LEX , CEC a respectat termenii de publicare a rapoartelor financiare semestriale recepționate în termen și a anexelor acestora. Informația plenară lipsește doar în cazul a 3 partide politice (PCRM, PLR, FSM) care nu au prezentat toate documentele financiare obligatorii odată cu Anexa 8 - Raportul privind gestiunea financiară și care, potrivit legii, riscă să fie atrași la răspundere contravențională.

Din cele 35 de partide care au depus rapoarte semestriale la CEC, 15 partide⁴⁰ nu au pagini oficiale, respectiv, acestea nu au publicat date privind gestiunea lor financiară semestrială. Din celelalte 20 de formațiuni politice care au pagini web, doar 6 au publicat rapoartele semestriale⁴¹, dintre care 3 formațiuni politice (PLDM, PAS, PSD) publică informația respectivă nu doar semestrial, ci și în mod lunar, așa cum prevede art. 29, alin. 3 al LPP nr. 294⁴².

Pct. 32 din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, aprobat prin hotărârea CEC nr. 4401 din 23 decembrie 2015 (în continuare - Regulament), stabilește că suma donației în numerar oferită unui partid de o persoană fizică în anul de gestiune nu poate depăși un salariu mediu lunar pe economie⁴³, stabilit pentru anul respectiv⁴⁴.

37. În textul Codului fiscal, sintagmele „Inspectoratul Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor”, „Inspectoratul Fiscal Principal de Stat”, „inspectoratul fiscal de stat teritorial”, „inspectoratul fiscal de stat specializat”, „organul fiscal teritorial”, „organul fiscal”, la orice formă gramaticală, au fost substituite cu cuvintele „Serviciul Fiscal de Stat” la forma gramaticală corespunzătoare, cu excepția cazurilor în care codul prevede altfel, conform Legii nr.281 din 16.12.2016, în vigoare la 01.04.2017.

38. PSRM - 6 candidați, PDM – 6 candidați, PCRM – 4 candidați, – 3 candidați, PL – 2 candidați, PPDA – 2 candidați și PAS – 1 candidat. Cei mai mulți concurenți au fost înregistrați pentru funcția de primar al s. Mereni (r. Anenii Noi) – 7 candidați și al ș. Răcovăț (r. Sorocă) – 5 candidați. Niciun candidat nu și-a retras candidatura.

39. http://cec.md/files/files/Alegeri%20Locale%20Noi/mai_2017/PL%20la%2012_05_17_compressed.pdf

40. PPDA, PAD, PPRM, PPP, MPSN, PPCD, PMUEM, PMAE, PLD, PE, PFSM, PAM, PPNT, PPUCM, MSPSN

41. PAS, PSRM, PN, PLDM, PSD, PRegiunilor

42. Potrivit normei legale, informația conținută în rapoartele anuale/semestriale ale partidelor depuse la CEC se publică (...) și pe paginile web ale partidelor politice, în cazul existenței acestora.

43. Până la 19 iulie 2017, salariul mediu lunar pe economie prognozat a fost stabilit în mărime de 5 300 lei.

44. Partidele care nu au respectat prevederea în cauză, în speță acceptarea/raportarea donațiilor în numerar care depășesc suma de 5 300 lei, riscu au fi sancționate și/sau obligate să verse în bugetul de stat sau să restituie sumele primite peste plafoanele stabilite.

Asociația Promo-LEX amintește, în acest context, că în data de 2 mai 2017 Curtea de Apel Chișinău (CA Chișinău) a menținut hotărârea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău din 30 septembrie 2016 prin care a fost admisă contestarea actului administrativ și anulată sintagma „Suma donației în numerar oferită unui partid de o persoană în anul de gestiune nu poate depăși un salariu mediu lunar pe economie stabilit pentru anul respectiv” prevăzută în pct. 32 din Regulamentul CEC privind finanțarea activității partidelor politice.

Conform art. 255 și 363 din Codul de Procedură Civilă, termenul de apel suspendă executarea hotărârii pronunțate în primă instanță, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. De asemenea, hotărârea judecătorească se execută, în modul stabilit de lege, după ce rămîne definitivă, cu excepția cazurilor de executare imediată după pronunțare. Pe de altă parte, Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000 la art. 31 stabilește că hotărârile judecătorești irevocabile, adoptate în condițiile legii citate, constituie titluri executorii. În acest sens, Curtea Supremă de Justiție (CSJ) a explicat și a concluzionat în Recomandarea sa nr. 82 din 21 octombrie 2015 că la executarea silită a hotărârilor de contencios vor fi aplicabile dispozițiile Codului de procedură civilă în redacția Legii nr. 155 din 5 iulie 2012, potrivit cărora hotărârea este executorie din momentul în care a devenit definitivă.

Potrivit dispozitivului deciziei menționate supra - aceasta este una definitivă și, deci, executorie, ceea ce înseamnă că din data adoptării ei, 2 mai 2017, sintagma citată supra este una caducă.

Totodată, ținem să menționăm că, la 9 iunie 2017, CEC a declarat recurs împotriva deciziei CA Chișinău prin care a solicitat admiterea acestuia, casarea deciziei instanței de apel cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care cererile de chemare în judecată înaintate de intimati să fie restituite ca fiind depuse contrar competenței, sau respingerea integrală a acțiunilor. Totodată și Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova a depus recurs în partea în care acțiunea acestora a fost respinsă. La 6 septembrie 2017, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al CSJ a dispus ca recursurile declarate de CEC și Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova să fie considerate inadmisibile. Încheierea este irevocabilă.

Reținem, în context, că prin hotărârea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău, din 30 septembrie 2016, a fost anulată, de asemenea, sintagma “codului personal (IDNP)” prevăzută în pct. 19 și pct. 87 lit. (a) din Regulamentul privind finanțarea partidelor politice. Instanțele ierarhic superioare au menținut hotărârea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău. Autori ai cererii de chemare în judecată au fost PNL, PPRM, și PLR.

Potrivit analizei Promo-LEX, până la 2 mai 2017, 3 formațiuni politice au încasat donații în numerar peste plafonul stabilit de CEC și, respectiv, riscă a fi atrase la răspundere și sancționate, după caz. Aceste partide pot fi obligate să verse în bugetul de stat sau să restituie donatorilor sumele neconforme primite peste plafoanele stabilite: PUN – 16 400 lei, PDM – 17 592 450 lei, PPDA – 58 240 lei.

Astfel, calculele Promo-LEX în privința donațiilor în numerar care depășesc plafonul de 5300 lei au fost făcute până la data de 2 mai 2017 (*A se vedea tabelul nr. 4*). După data de 2 mai (inclusiv), calculele nu au avut drept reper niciun plafon prevăzut de norma Regulamentului CEC (*A se vedea tabelul nr. 4.1.*).

Atragem atenția organului de supraveghere și control asupra termenelor de prescripție pentru aplicarea sancțiunilor corespunzătoare și, ulterior, asupra inițierii procedurilor de restituire a sumelor utilizate de partidele politice contrar prevederilor normative în vigoare. (*A se vedea datele tabelului nr. 4*)⁴⁵

45. Pentru calculele privind donațiile în numerar au fost luate doar acele donații efectuate în perioada 01.01.2017 – 02.05.2017, deoarece începând cu data de 02.05.2017, prevederea a devenit caducă, dacă CSJ nu va decide altfel.

TABELUL NR. 4
Donațiile făcute în numerar partidelor, peste plafoanele stabilite de 5 300 lei⁴⁶,
donatii încasate până la data de 2 mai 2017

Partid politic	Nr. donații (numerar)	Suma donații, lei (numerar)	Plafonul permis de norma legală, lei	Cuantumul conform, lei	Cuantumul neconform, lei	Versăminte la bugetul de stat, lei
PPDA	29	133 550	5300	70 440	63 110	63 110
PDM	1872	26 278 350	5300	11 848 980	14 429 370	14 429 370
PUN	7	33500	5300	29100	16 400	16 400
Total						14 508 880

Date obținute în baza analizei echipei centrale a Promo-LEX

TABELUL NR. 4.1
Donațiile făcute în numerar partidelor, încasate în perioada 2 mai – 30 iunie 2017

Partid politic	Nr. donații (numerar)	Suma donații, lei (numerar)	Plafonul permis de norma legală, lei
PPDA	7	28 275	n/a
PDM	387	3 163 080	n/a
PUN	17	27 000	n/a
Total	411	3 218 355	n/a

În vederea clarificării regimului juridic al donațiilor în numerar și a practicii partidelor politice de a duce o evidență fiscală plenară a donațiilor în numerar, primite de la membrii de partid ori alți cetățeni, Asociația Promo-LEX a solicitat informații de la Serviciul Fiscal de Stat (SFS). La întrebarea dacă donațiile se încasează prin bonul fiscal, răspunsul a fost afirmativ și, chiar mai mult ca atât, unul care releva diferența dintre încasarea acestora și încasarea cotizațiilor de membru – care se poate face doar prin eliberarea bonului de plată. O altă întrebare adresată de Promo-LEX ținea de lista partidelor politice care s-au înregistrat la SFS ca și posesoare de MCC și câte astfel de mașini sunt în posesia partidelor politice. Răspunsul SFS a fost unul tardiv și incomplet, motivând că informația nu poate fi divulgată părților interesate. (A se vedea anexele 1 și 2).

2.2. Sursele de finanțare ale partidelor politice

Potrivit legislației în vigoare, în speță a Legii nr. 294 privind partidele politice - art. 25, alin. (1) și Regulamentului CEC privind finanțarea partidelor politice – pct. 4, sursele de finanțare ale partidelor politice sunt a) cotizațiile; b) donațiile; c) subvențiile de la bugetul de stat; d) alte venituri legale obținute și prevăzute în mod expres în statutul partidului politic și care nu sunt interzise prin lege⁴⁷. Totodată, legea prevede expres că partidele politice nu pot folosi alte surse de finanțare decât cele prevăzute la alin.(1). În corespundere cu alin. (5) al aceluiași articol, veniturile obținute din sursele legale de finanțare se scutesc de impozit sau se impozitează în conformitate cu prevederile Codului fiscal.

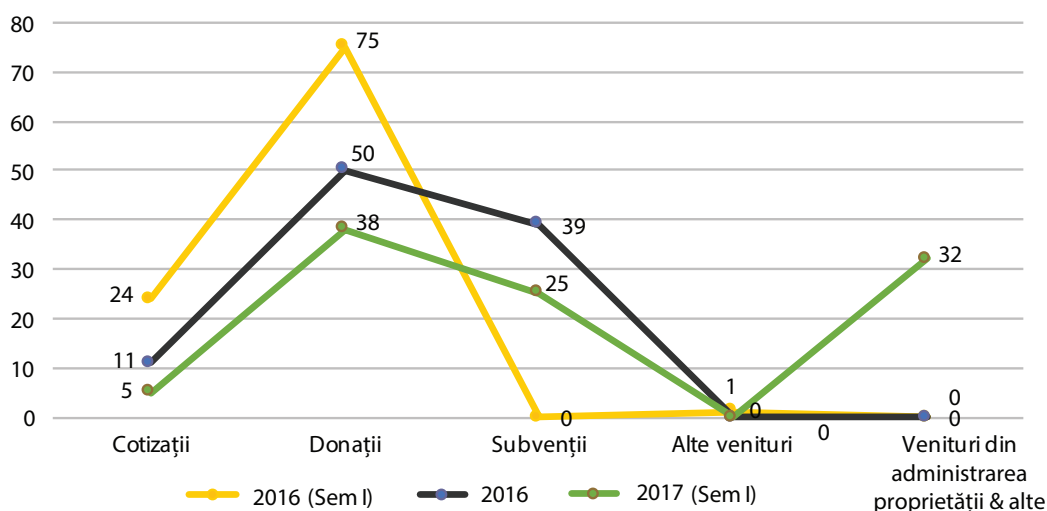
46. Partidele care nu au respectat prevederea în cauză, în speță acceptarea/raportarea donațiilor în numerar care depășesc suma de 5 300 lei, riscă a fi sancționate și/sau obligate să verse în bugetul de stat sau să restituie sumele primite peste plafoanele stabilite.

47. Prevederile legale stipulează că partidele politice pot obține venituri, inclusiv din activitatea editorială, activitatea legată nemijlocit de administrarea proprietății, precum și din alte activități ce aduc venituri pentru nevoile partidului, conform art. 24 alin. (3) al LPP nr. 294.

Rapoartele financiare ale partidelor politice pentru semestrul I al anului 2017 arată că principala sursă de finanțare a acestora au constituit-o donațiile, în sumă de 30 864 016 lei (38% din totalul veniturilor), următoarea categorie a constituit-o veniturile obținute din administrarea proprietății, în sumă de 26 009 229 lei (32%), subvențiile de la bugetul de stat în cunatam de 19 966 551 lei (25%) și cotizațiile de membru în sumă de 4 125 299 lei (5 % din total). Cele mai mari venituri le-a avut PDM – 35 156 846 lei, ceea ce constituie 76% din veniturile sale acumulate pentru întregul an 2016. Asociația Promo-LEX accentuează faptul că PCRM, PAS și PDM sunt cele 3 formațiuni politice care au avut venituri obținute din administrarea proprietății, însă venitul cel mai mare - de 26 000 000 lei (32%)⁴⁸ l-a înregistrat totuși PCRM.

Analiza în dinamică a datelor din rapoartele financiare anuale din 2016 și sem. I din 2017 indică faptul că, în anul 2016, subvențiile de la stat au schimbat balanța surselor de venit, înregistrând un debut de 39% și, ulterior, o scădere cu 14 puncte procentuale în 2017, din contul consolidării unei noi surse de finanțare – *veniturile din administrarea proprietății*. Comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, observăm o scădere semnificativă a ponderii cotizațiilor de membru, de la 24% în 2016 (I), la doar 5% în prima jumătate a anului 2017, situație similară cu categoria donațiilor care s-a diminuat de la 75% la 38%. (A se vedea graficul 3).

Graf. 3. Sursele de finanțare ale partidelor politice

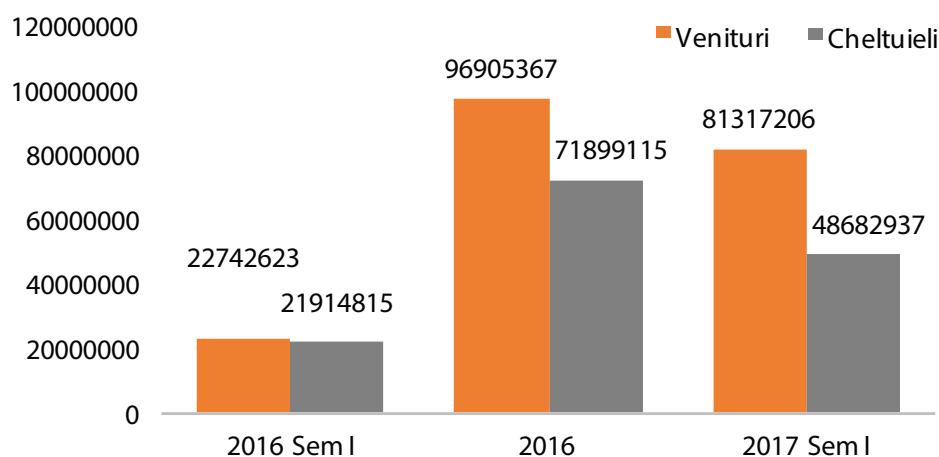
Date obținute în baza rapoartelor anuale și semestriale publicate de către CEC

2.3. Veniturile și cheltuielile partidelor politice reflectate în rapoarte

Conform rapoartelor anuale prezentate la CEC, din 35 de formațiuni politice vizate, 23 au indicat venituri în sumă de 81 317 206 lei, cu un sold inițial de 28 684 964 lei la data de 1 ianuarie 2017. Celelalte 12 partide nu au indicat venituri și cheltuieli.

48. Promo-LEX atrage atenția că ponderea de 32% de venituri obținute din administrarea proprietății este rezultatul unui caz izolat al PCRM, care a comercializat unele imobile pe care formațiunea le-a avut în proprietate.

Graf. 4. Dinamica veniturilor și cheltuielilor semestriale și anuale ale partidelor, lei

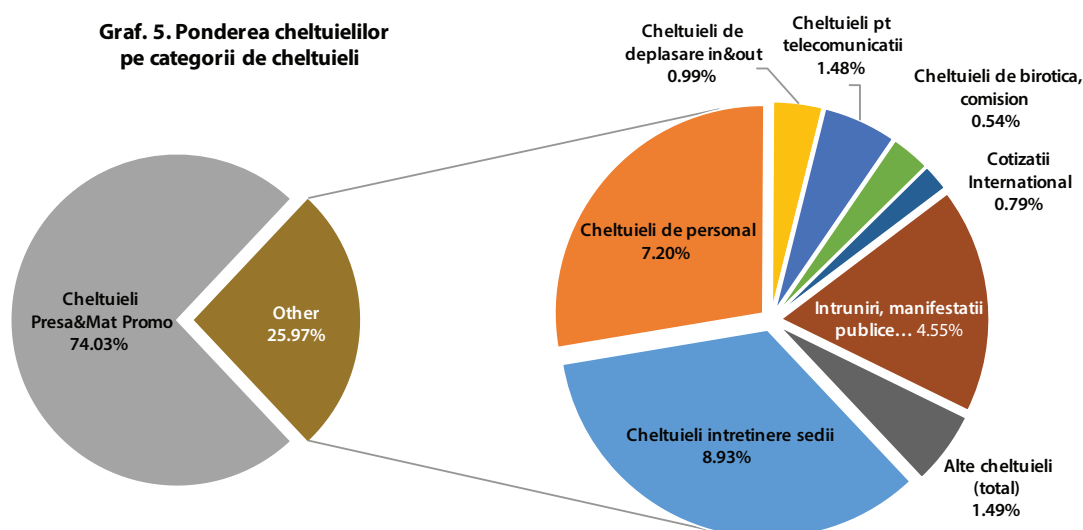

Date obținute în baza rapoartelor anuale și semestriale publicate de către CEC

În primul semestru al anului 2017, cheltuielile partidelor au constituit 48 682 937 lei, cu un sold final de 61 304 098 lei către data de 30 iunie 2017. Comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, partidele politice au acumulat mai multe venituri și au efectuat mai multe cheltuieli. (A se vedea graficul nr. 4).

Tradițional, cheltuielile pentru presă și materiale promoționale printre partide au înregistrat cea mai mare pondere – de 36 041 664 lei (74%) din totalul cheltuielilor; categoria de cheltuieli pentru sedii și întreținerea acestora fiind următoarea – de 4 345 568 lei (9%); cheltuielile de personal – 3 504 581 lei (7%), clasându-se pe locul trei ca mărime; urmate de cheltuielile pentru întruniri și manifestații publice – 2 217 465 lei (5%); cheltuieli pentru deplasări interne și externe; cheltuieli pentru telecomunicații; plata cotizației de membru în organizațiile internaționale, cheltuieli pentru comision bancar/birotică și alte cheltuieli – toate au constituit câte 1% din totalul de cheltuieli. De menționat că în semestrul I al anului 2017, cheltuielile raportate pentru telecomunicații – de 718 275 lei au fost mai mari decât cele pentru deplasări în țară și peste hotare – 480 793 lei, în contextul în care monitorii au estimat și constatat că această categorie de cheltuieli pentru deplasări a fost, de facto, mult mai costisitoare decât cea pentru telecomunicații. (A se vedea graficul nr. 5).

Graf. 5. Ponderea cheltuielilor pe categorii de cheltuieli

Date obținute în baza rapoartelor anuale și semestriale publicate de către CEC

Asociația Promo-LEX constată o majorare cu 5 la sută a categoriei de cheltuieli “Presa și materiale promoționale” în prima jumătate a anului 2017 comparativ cu raportarea anuală din 2016, unde aceeași categorie de cheltuieli constituia 69% și recomandă reglementarea publicității politice în perioada dintre alegeri, după o practică similar celei din perioada electorală, astfel încât aceasta să conțină: sintagma “publicitate politică”, datele de identificare a persoanei care a achitat pentru aceasta și data ordinului bancar de plată.

III. MONITORIZAREA CIVICĂ A FINANȚĂRII PARTIDELOR POLITICE ȘI ESTIMAREA CHELTUIELILOR NERAPORTATE

3.1. Monitorizarea activității operaționale⁴⁹ a partidelor politice

Monitorizarea activității operaționale a partidelor ține de observarea practicilor și mecanismelor interne de funcționare ale acestora, a proceselor specifice activității, dar și a resurselor pe care organizațiile respective le posedă și le gestionează.

Potrivit monitorizării efectuate de Promo-LEX la nivelul oficiilor centrale și teritoriale ale partidelor politice, în semestrul I al anului 2017, 15 partide au avut în gestiune 201 sedii, 226 persoane angajate și 2 unități de transport privat. Datele din rapoartele semestriale ale partidelor prezentate la CEC pentru semestrul I al anului 2017 indică atât mai puține sedii în locațiune, cât și persoane angajate. (A se vedea tabelul nr. 5.)

TABELUL NR. 5
Pasivele a 15 partide politice în semestrul I al anului 2017⁵⁰

	Partid Politic	Nr. sedii în locațiune		Nr. sedii proprii		Nr. unit. de transport	Nr. persoane angajate	
		Date conform raportului	Date în baza monitorizării	Date conform raportului	Date în baza monitorizării	Date în baza monitorizării	Date conform raportului	Date în baza monitorizării
1.	PDM	11	35	-	-	-	10	53
2.	PAS	2	2	-	-	-	0	3
3.	PSRM	42	41	-	-	-	28	46
4.	PPDA	4	12	-	-	-	-	7
5.	PN	33	34	-	-	-	2	36
6.	PPEM	3	6	-	-	-	-	10
7.	PCRM	8	22	12	-	2 (personal)	23	38
8.	PLDM	16	8	-	-	-	27	0
9.	PLR	8	2	-	-	-	9	-
10.	PNL	1	1	-	-	-	2	6
11.	PPȘ	10	8	-	-	-	0	5
12.	PL	27	27	-	-	-	-	18
13.	MPA	1	1	-	-	-	2	-
14.	PPD	0	1	-	-	-	0	-
15.	PVE	1	1	-	-	-	0	0
Total		166	201	12	0	2	103	226

Date obținute în baza monitorizării și date obținute în baza rapoartelor partidelor politice prezentate la CEC

Potrivit constatărilor Promo-LEX, toate cele 15 partide politice⁵¹ monitorizate la nivel teritorial/raional și central au avut voluntari care, aparent, au realizat pro bono mai multe activități de partid, însă care nu au fost reflectate în raportul de gestiune financiară anuală. În același timp, Asociația constată lipsa respectivei categorii de cheltuieli în modelul de raport financiar semestrial, ceea ce explică absența cheltuielilor.

49. Termenul „operațional” vine de la sintagma „operație”, „procedură”, care se referă la operații și care permite efectuarea în condiții optime a unor proceduri specifice activității. Așadar, activitatea operațională a partidelor ține de funcționarea lor zilnică, de rutină, în condiții optime, prin utilizarea și controlul resurselor umane pe care le gestionează, a celor materiale, financiare, informaționale, într-un cuvânt prin valorificarea activelor și pasivelor sale.

50. În tabel sunt incluse partidele politice care, potrivit datelor din raportare la CEC și/sau în baza monitorizării civice Promo-LEX, au deținut pasive pe parcursul semestrului I al anului 2017.

51. PDM, PAS, PSRM, PPDA, PPEM, PCRM, PLDM, PLR, PNL, PPȘ, PL, MPA, PPD/PUN, PVE

Astfel, **Promo-LEX** își reiterează recomandarea privind uniformizarea formularelor de raportare financiară a partidelor politice în timpul campaniilor electorale și în afara acestora, în speță prin introducerea categoriei de cheltuieli „Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor”, linie de buget similară celei din modelul de raport privind finanțarea campaniilor electorale.

3.2. Monitorizarea activității promoționale a partidelor politice

3.2.1. ACTIVITĂȚILE PARTIDELOR POLITICE DESFĂȘURATE ÎN SEMESTRUL I AL ANULUI 2017

Potrivit constatărilor Promo-LEX, în semestrul I al anului 2017, 15 partide politice au desfășurat 1441 de activități promoționale și evenimente de tipul: întruniri, campanii politice, manifestații publice (mitinguri, marșuri), activități statutare (ședințe organizatorice, conferințe), campanii sociale, activități de la ușă la ușă etc. Pentru comparație, în anul 2016, partidele politice din Republica Moldova au desfășurat cel puțin 1054 evenimente, potrivit monitorizării Promo-LEX (a se vedea tabelul 6).

Toate activitățile enumerate au fost constatate de monitorii Promo-LEX și probate prin dovezi foto și video care au fost plasate pe platforma online a www.monitor.md, de tip *ushahidi* și care este publică pentru fiecare cetățean interesat.

Analiza activității de promovare a partidelor politice din prima parte a anului 2017 relevă tendențios accentul pe conjunctura politică de dinainte de perioada electorală a anului 2018, dar și evenimentele ordinare organizate de partidele politice din Republica Moldova. Acestea s-au desfășurat, în mare parte, în contextul evenimentelor politice extraordinare (schimbarea sistemului electoral), sărbătorilor naționale, dar și internaționale, sărbătorilor bisericești și evenimentelor sportive. Campaniile politice au fost la ordinea zilei în semestrul I al anului 2017 (mobilizarea și organizarea membrilor, simpatizanților și aderenților de partid de a participa la proteste pro sau contra anumitor inițiative, atragerea de semnatari pentru susținerea anumitor cauze, atragerea atenției comunității internaționale vizavi de clivajele politice din țară, dar și de schimbările politice care urmau să apară).

De exemplu, PDM a desfășurat cel puțin 70 de campanii politice (cu implicarea agitatorilor, a colecțiilor de semnături) din totalul de 434 de evenimente și activități constatate; PSRM – 27 din 380, PL – 12 din 108. Activitățile de partid, de asemenea, s-au desfășurat din plin, atingând un total de 359. În cadrul acestora, formațiunile au desfășurat activități de la ușă la ușă: PDM – 27, PSRM – 81, PPDA – 5, PL – 6, PN – 30; întâlniri cu cetățenii; PSRM – 20, PDM – 60; PPDA – 9; PAS – 4; PL – 1, PPȘ – 1. (A se vedea tabelul nr. 7.)

De menționat că evenimentele desfășurate de PDM în cadrul campaniei politice „Votul uninominal” și, ulterior, de promovare a votului mixt a fost efortul conjugat al PDM și încă a două companii de consultanță politică – „Podesta Group”⁵² și „Burson-Marsteller”⁵³.

52. Acordul cu „Podesta Group” a intrat în vigoare la 22 iunie 2016 și expiră pe 21 iunie 2017. Conform contractului publicat pe <https://www.fara.gov/docs/5926-Exhibit-AB-20160701-82.pdf>, serviciile „Podesta Group” au costat PDM 600 de mii de dolari. De asemenea, potrivit contractului, PDM își asumă toate cheltuielile pentru fiecare zbor al consultanților „Podesta Group” la clasa business, transferuri, cazare și hrană.

53. Contractul dintre PDM și „Burson-Marsteller” a fost semnat în anul 2016, lucru confirmat pentru Newsmaker în oficiul de la Bruxelles al companiei. Reprezentanții firmei au menționat că colaborarea cu PDM a început în martie 2017, astfel încât este imposibilă prezentarea raportului financiar privind activitatea cu partidul de guvernământ din Moldova. Totodată, purtătorul de cuvânt al Partidului Democrat, Vitalie Gamurari, a declarat pentru Newsmaker că firma „Burson-Marsteller” a fost angajată pentru realizarea unui sondaj de opinie, pe un eșantion de 12 mii de persoane de pe întreg teritoriul Moldovei. Serviciile companiei costă cel puțin 10 000 EUR lunar.

În continuare, în scop de cercetare și determinare a percepției cetățenilor vizavi de modificarea sistemului electoral, IMAS a realizat un sondaj de opinie la comanda PDM⁵⁴ pe un eșantion de 600 cetățeni de peste hotarele țării și un alt sondaj în parteneriat cu compania americană Lake Reasearch Partners⁵⁵. Cheltuielile pentru consultanță politică, servicii de sondare și măsurare a opiniei trebuiau să fie raportate la capitolul „Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale”.

Banner în sectorul Ciocana care promovează votul uninominal pentru Parlament. FOTO: Sandu Tarlev

TABELUL NR. 6
Tipul evenimentelor și activităților organizate
pe parcursul anului 2017 de către partidele politice

	Crăciun	1 iunie	Hram	8 martie	Paște	Campanii sociale	Campanii politice	Ziua familiei	9 mai	Activități statutare	Alte activități de partid	Total evenimente
PDM	3	8	6	17	9	94	70 ⁵⁶	14	9	102	87	434
PSRM	1	21	3	12	3	53	27 ⁵⁷	1	24	117	114	380
PL	2	1	0	2	5	1	12 ⁵⁸	0	0	28	56	108
PCRM	0	1	0	0	0	2	0	0	6	12	10	31
PN	0	7	4	14	21	63	16 ⁵⁹	0	13	57	114	313
PPEM	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	3
PPȘ	0	0	0	1	0	30 ⁶⁰	0	0	0	6	0	37
PLDM	0	0	0	0	0	1	4	0	0	13	9	27
PLR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	4
PAS	0	1	0	0	0	0	4 ⁶¹	0	0	5	12	21
PNL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
PPD/PUN	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	4
PPDA	0	1	0	2	0	0	8 ⁶²	0	0	0	21	32
PVE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	5

54. Barometrul Diasporei a fost realizat de IMAS, în perioada 17 februarie - 7 martie 2017. La sondaj au participat aproximativ 600 de cetățeni cu vârsta de peste 18 ani, aflați peste hotarele țării, iar interviuarea a fost făcută la telefon. Nu este cunoscut costul unui astfel de sondaj.

55. Sondajul de opinie "Percepția publică despre Guvernare, Partide Politice și Sistemul Electoral din Republica Moldova" a fost efectuat în perioada aprilie-mai 2017, în 382 de localități, cu excepția celor din regiunea din stânga Nistrului. Studiul a fost realizat de compania americană Lake Reasearch Partners, în comun cu IMAS, la cererea PDM. Informațiile privind costul respectivului sondaj nu au putut fi elucidate.

56. Campania pentru modificarea sistemului electoral "Votul Uninominal"

57. Campania de demitere a Primarului de Chișinău, Dorin Chirtoacă

58. Campania de demitere a Președintelui Republicii Moldova, Igor Dodon

59. Proteste împotriva schimbării sistemului electoral

60. Lansarea magazinelor sociale mobile

61. Proteste împotriva schimbării sistemului electoral

62. Proteste împotriva schimbării sistemului electoral

TABELUL NR. 7
Tipuri de activități desfășurate de partidele politice
în cadrul evenimentelor

Tipuri de activități	PSRM	PDM	PAS	PN	PL	PPEM	PPDA	PPȘ	PCRM	PLDM	PLR	PVE	PUL	Total
Întâlniri cu cetățenii	20	60	4	1	1	-	9	1	-	-	-	-	-	96
Concerte	2	9	-	-	2	-	-	4	1	-	-	-	-	18
Din ușă în ușă	81	27	-	30	6	-	5	-	-	-	-	-	-	149
Participări la proteste pro/contra	3	5	3	28	-	-	16	-	-	5	-	-	-	60
Marșuri	23	3	1	3	3	-	-	-	7	-	-	-	1	41
Dezbateri	-	6	-	5	-	-	5	-	5	1	-	-	-	22
Competiții sportive	7	15	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	29
Salubrizări	18	10	-	11	-	-	1	-	-	-	-	-	-	40
Mese festive	2	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Marș automobilistic	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Conferințe de presă	1	1	2	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	8
Magazine sociale	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	11
Inaugurări de monumente/sedii de partid	2	3	-	-	3	-	-	2	1	-	1	-	-	12
Depuneri de flori	9	3	-	17	11	-	-	1	4	-	-	-	-	45
Sfințiri	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Total	168	147	10	104	27	0	37	20	18	7	1	1	1	

Au fost întâlnite similitudini în desfășurarea campaniilor sociale ce vizau persoanele în etate la Fundația Edelweiss a lui Vlad Plahotniuc și la Partidul Democrat, astfel încât campania PDM “Nepoți de nădejde” și “Respect pentru seniori” a fundației de caritate urmăreau aceleași obiective – ajutoare pentru seniori, salubritizarea curților, oferirea unor bunuri materiale.

PSRM a fost partidul care, în 2017, a înregistrat cele mai multe evenimente destinate celebrării zilei de 9 mai (24) și cel puțin 27 de evenimente în cadrul campaniei politice „Demiterea Primarului de Chișinău”. Pe lângă acestea, au desfășurat și competiții sportive, au organizat concerte și marșuri. În același timp, PDM a organizat cel mai costisitor concert din semestrul I 2017, cel dedicat celebrării Zilei Victoriei și Zilei Europei.

Suplimentar, pe fundalul acestor evenimente menționate, au fost desfășurate o serie de activități prin care partidele politice transmiteau cetățenilor mesajul lor, fie prin discuții, fie prin campanii de informare – cu ajutorul materialelor poligrafice, promoționale și panourilor stradale, prin publicitate online, fie prin felicitări cu ocazia sărbătorilor, în care le ofereau cadouri sau donații sub formă de bunuri materiale sau monetare. Toate aceste activități nu au putut fi realizate fără anumite cheltuieli.

Cheltuielile pentru evenimentele menționate aparent au fost suportate de către formațiunile politice vizate sau de susținătorii acestora, cheltuieli care trebuiau să fie incluse într-un model tipizat de dare de seama semestrială. Acesta urma să fie depus până la 15 iulie 2017 către organul mandatat - Comisia Electorală Centrală. Modelul de raport conține mai multe linii de buget specifice destinațiilor de plăți, însă cele ce se referă la cuantificarea evenimentelor și activităților descrise supra sunt următoarele:

- cheltuieli pentru organizarea de întruniri/manifestații publice,
- cheltuieli pentru presă și materiale promoționale,
- cheltuieli de deplasări în țară și peste hotare,
- cheltuieli pentru telecomunicații,
- cheltuieli de birotică.

În continuare, monitorii Promo-LEX au raportat practica utilizării transferului de imagine prin activități promoționale desfășurate fie de organizațiile filantropice asociate politicianilor, fie de SRL-uri asociate partidelor. Astfel au fost identificate trei fundații de acest gen: Fundația lui Vlad Plahotniuc „EDELWEISS”⁶³, Fundația „Renato Usatii”⁶⁴ și Fundația de binefacere „Soluția”⁶⁵ și un SRL, prin intermediul căruia un partid își face publicitate politică, însă nu suportă costuri aferente acesteia (PPȘ). Ținem să menționăm că SRL-ul amintit supra „Magazine Sociale” SRL a fost înregistrat la Camera Înregistrării de Stat (CÎS), fondator fiind Asociația „Pentru Orhei” care este condusă de Victor Melnic; iar până la 18 august 2017, aceasta era condusă de femeia de afaceri Ilona Șor. Totodată, reiterăm că fundația este o organizație necomercială, apolitică, care nu acordă asistență politică/electorală niciunui concurent sau actor politic. Or, utilizând instrumentul transferului de imagine, prin activitățile sale, fundațiile care conțin în denumirea lor numele politicianilor sau sunt asociate cu anumiți politicieni (partide politice) se implică indirect în activități de promovare politică. (A se vedea tabelul nr. 8)

63. Vlad Plahotniuc este președintele Partidului Democrat din Moldova.

64. Renato Usatii este președintele Partidului politic Partidul Nostru.

65. Lansată de către Igor Dodon, fostul președintele al Partidului politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (2011-2016) și administrată de deputatul socialist Alla Dolință.

TABELUL NR. 8
Practica utilizării transferului de imagine de către organizațiile filantropice
asociate politicienilor, ori de SRL-uri asociate partidelor

	Raionul	Data donației	Suma/cantitatea donată	Beneficiarii donației
Partidul Politic Șor	r. Orhei, s. Piatra și Jeloboc, Peresecina, Pohorniceni, Chiperceni, Step-Soci, Pelivan	30 ianuarie 2017 – 29 martie 2017	n/a	Lansarea magazinelor sociale “MERIȘOR” pentru pensionari ș.a.
Partidul Politic Șor	UTAG, or. Comrat	03 aprilie 2017	n/a	Lansarea magazinelor sociale “MERIȘOR” pentru pensionari ș.a.
Partidul Politic Șor	mun. Chișinău, sect. Buiucani, Rîșcani, Ciocana	24 ianuarie 2017 – 06 martie 2017	n/a	Lansarea magazinelor sociale “MERIȘOR” pentru pensionari ș.a.
Fundația “Renato Usatii”	r. Basarabeasca	21 mai 2017	Estimat – 48 300 lei	Finanțarea organizării unui concert în cadrul hramului orașului Basarabeasca. Au evoluat artiștii Pașa Parfenii, Nelly Ciobanu, Suntstroke Project, Doredos, Irina Crug, Rojdestvo.
Fundația “Renato Usatii”	r. Dondușeni	22 mai 2017	Estimat – 58 800 lei	Finanțarea organizării unui concert în cadrul hramului orașului . Au evoluat artiștii Suntstroke Project, Constantin Moscovici, Rojdestvo, Doredos, Ansamblu Casei de Cultură, Pașa Parfenii, Nelly Ciobanu, Irina Crug.
Fundația “Renato Usatii”	mun. Bălți	1 ianuarie 2017	Estimat – 33 600 lei	Finanțarea organizării unui concert în cadrul festivităților de Crăciun, cu participarea Nataliei Gordienco, Ionel Istrati, trupele Lume, Sunstroke project, Edict.
Fundația “Renato Usatii”	mun. Bălți	7 ianuarie 2017	Estimat – 23 100 lei	Finanțarea organizării unui concert în cadrul festivităților de Crăciun cu participarea lui Nely Ciobanu, Doinița Gherman, Brio Sonores.
Fundația “Renato Usatii”	r. Șoldănești	21 aprilie 2017	4000 lei	Articol în ziarul local “Cuvântul” nr. 16 din 21 aprilie 2017
Fundația de bine-facere “Soluția”	r. Comrat	23 aprilie 2017	15 000 lei	Au fost oferite pachete alimentare din fondul “Soluția” la o sută oameni social vulnerabili din Gagauzia.
Fundația lui Vlad Plahotniuc “EDELWEISS”	s. Alcedari, r. Șoldănești	16 iunie 2017	n/a	Fundația lui Vlad Plahotniuc Edelweiss, a organizat campania, cabinetul pediatric mobil, oferind servicii de consultanță
Fundația lui Vlad Plahotniuc “EDELWEISS”	s. Cotiujenii Mari, r. Șoldănești	15 iunie 2017	n/a	Fundația lui Vlad Plahotniuc Edelweiss a organizat campania, cabinetul pediatric mobil oferind servicii de consultanță
Fundația lui Vlad Plahotniuc “EDELWEISS”	s. Olișcani, r. Șoldănești	13 iunie 2017	n/a	Fundația lui Vlad Plahotniuc Edelweiss a organizat campania, cabinetul pediatric mobil, oferind servicii de consultanță
Fundația lui Vlad Plahotniuc “EDELWEISS”	s. Meșeni din Rezina, s. Mândăc din Drochia, s. Mileștii Mici din Ialoveni, Sărata Galbenă din Hîncești și Văleni din Cahul	29 mai 2017	1 000 000 lei	Fundația Edelweiss a premiat 5 finaliști – primari ai satelor menționate, în cadrul concursului “Satul viitorului”. Aceștia au elaborat proiecte ce țin de dezvoltarea localităților.
Fundația lui Vlad Plahotniuc “EDELWEISS”	r. Rîșcani	22 mai 2017	400 000 lei	Suport financiar în sumă de 400 000 lei acordat centrului „Phoenix” destinat copiilor cu nevoi speciale care are drept beneficiari 400 de copii.
Fundația lui Vlad Plahotniuc “EDELWEISS”	satele Trifănești, Izvoare, Cernița, Cenușa, Pajila - Florești	24 mai 2017	n/a	Fundația lui Vlad Plahotniuc Edelweiss a organizat campania, cabinetul pediatric mobil, oferind servicii de consultanță.
Fundația lui Vlad Plahotniuc “EDELWEISS”	s. Ghelăuza, r. Strășeni	27 iunie 2017	Estimat – 1000 lei	La Strășeni, Fundația Edelweiss a instalat rampă de acces în curtea Olgăi Baltaga din satul Ghelăuza.
Fundația lui Vlad Plahotniuc “EDELWEISS”	s. Tătăraști și Pănășești	9 iunie 2017	Estimat - 20 000 lei	Edelweiss a oferit asistență medicală și îngrijire la domiciliu, produse de menaj și pachete cu produse alimentare pentru 40 de beneficiari ai campaniei “Respect pentru seniori”

3.2.2. PROIECTAREA CHELTUIELILOR PARTIDELOR POLITICE ÎN ANUL 2017 PENTRU PROMOVARE POLITICĂ

Deplasări în țară și peste hotare

Potrivit datelor livrate de către monitorii Promo-LEX, pentru cele 1441 de evenimente desfășurate în prima jumătate a anului 2017 de partidele politice din Republica Moldova, s-au parcurs cel puțin 167 056 km în interiorul țării și au fost efectuate cel puțin 21 deplasări peste hotarele țării, în interes de partid (A se vedea tabelul nr. 9).

TABELUL NR. 9
Deplasările partidelor politice din Republica Moldova peste hotarele țării, în semestrul I al anului 2017

Partid Politic	Destinația deplasării	Nr. delegați	Cost cazare, lei	Cost bilete/tur-retur, lei	Perioada șederii	Nr. bilete
PSRM	Chișinău - Moscova	2 pers.	4200	10878	2 zile	2
	Chișinău - Beijing	6 pers.	25200	87 570	4 zile	6
	Chișinău - Moscova	2 pers.	4200	10878	2 zile	2
	Chișinău - Baku	3 pers.	6300	28728	2 zile	3
	Chișinău - Moscova	1 pers.	2100	5439	2 zile	1
PDM	Chișinău - Washington DC	3 pers	6300	18144000	2 zile	charter închiriat ⁶⁶
	Chișinău - Bruxelles	3 pers	0	3360000	1 zi	charter închiriat
PLDM	Chișinău - Malta	5 pers	10500	54 075	2 zile	5
	Chișinău - Berlin	1 pers	2100	8295	2 zile	1
PPDA	Chișinău - Berlin	1 pers	1050	8295	1 zi	1
	Chișinău - Bruxelles	1 pers	1050	6720	1 zi	1
	Chișinău - Bruxelles	1 pers	1050	6720	1 zi	1
	Chișinău - Iași	1 pers	0	1167,5	1 zi	Automobil ⁶⁷
	Chișinău - Malta	1 pers	1050	10815	1 zi	1
PCRM	Chișinău - Beijing	13 pers	10500	175539	10 zile	13
PAS	Chișinău - Berlin	1 pers	6300	8295	6 zile	1
	Chișinău - Bruxelles	1 pers	1050	6720	1 zi	1
	Chișinău - Bruxelles	1 pers	1050	6720	1 zi	1
	Chișinău - Bruxelles	1 pers	1050	6720	1 zi	1
	Chișinău - Malta	1 pers	1050	10815	1 zi	1
PLR	Chișinău - București	3 pers	0	4750,5	3 zile	Automobil ⁶⁸

Întruniri/manifestații publice, concerte

Din categoria de raportare – întruniri/manifestații publice, organizarea concertelor este o activitate tipică pentru partidele politice din Republica Moldova, activitate care, de obicei, trage la cântar din perspectiva costurilor. Ele se desfășoară cu implicarea artiștilor autohtoni, de talie națională și locală. Astfel, potrivit monitorilor Promo-LEX, cel puțin 5 partide politice (PDM, PPȘ, PL, PSRM, PCRM) au organizat 18 concerte în prima jumătate a anului 2017, toate în cadrul sărbătorilor naționale, a hramurilor sătești și orășenești și a evenimentelor de partid.

66. Potrivit [http://www.airchartersguide.com/Operator_Info/PRIVAJET+LTD/98462/MALTA+\(VALETTA\)/68149](http://www.airchartersguide.com/Operator_Info/PRIVAJET+LTD/98462/MALTA+(VALETTA)/68149), costul de închiriere a unui charter este de 12 000 Eur per 1 h. Calculele pentru cheltuielile de locațiune a charterului pentru zborul Chișinău - Washington DC au fost efectuate pentru o perioadă de 72 de ore.

67. Cheltuielile sunt constituite din combustibil, cartea verde – 40 euro și rovinietă – 3,5 euro

68. Cheltuielile sunt constituite din combustibil, cartea verde – 40 euro și rovinietă – 3,5 euro

PDM a organizat cel puțin 9 concerte cu prilejul diverselor ocazii, începând cu campania politică „Votul Uninominal” (4), hramuri sătești/orășenești (2), Ziua internațională a femeii (2), Ziua de 9 mai (1). Aceste concerte au avut loc cu utilizarea scenei mobile (în 3 cazuri). Au evoluat: trupa O-Zone (45 min), Dima Belan (60 min), Aleksandr Serov (30 min), Veaceslav Dobrinin (30 min), interpretul italian Pupo (20 min), trupa Akord (20 min), precum și Anna Lesko (20 min), „Zdob și Zdub” (30 min), ansamblul Izvoraș din Cahul (60 min), Iurie Sadovnic (2) – (90 min), Natalia Gordienko (3) – (110 min), colectivul folcloric local – (30 min), Adriana Ochișanu – (60 min), ansamblul de dansuri populare „Brîuleț” din s. Cubolta, r. Sîngerei – (30 min), Ioana Căpraru – (30 min), Nicolae Paliț – (30 min), Costi Burlacu și Corina Țepeș – (50 min), Olga Ciolacu – (20 min), Teatrul de păpuși „Piciul Julien” – (90 min).

PSRM a organizat cel puțin 2 concerte cu prilejul sărbătorilor de 8 martie și 9 mai. Acestea au fost organizate cu utilizarea scenei mobile (într-un caz). Au evoluat: colective locale de interpreți și dansatorii ansamblului de dansuri „Moștenitorii”

PL a organizat cel puțin 2 concerte. Pentru PL a evoluat Maria Sarabaș – (30 min), ansamblul „Plăieșii” – (20 min), un actor în rolul domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

PPȘ a organizat cel puțin 4 festivități în cadrul campaniei lansate de partid „Vârsta de aur” cu implicarea artiștilor locali și ansamblurilor folclorice din Taraclia.

PCRM a organizat cel puțin 1 concert cu ocazia zilei internaționale a femeilor, cu implicarea compozitorului Marian Stârcea – (30 min), Riki Ardezian – (30 min), dar și a laureaților festivalurilor internaționale.

Publicitatea în presa scrisă locală și regională

Potrivit monitorilor Promo-LEX, în semestrul I al anului 2017, doar 5 partide politice (PN, PDM, PL, PSRM și PPDA) au avut articole în presa scrisă locală și regională. (A se vedea tabelul nr. 10)

TABELUL NR. 10
Publicitate în presa scrisă la nivel local și regional

Partid Politic	Mărimea articolului în cm ²	Numărul articolelor și publicația periodică regională/locală	Raionul
PDM	475	Articol în ziarul local "Unghiul" din 24.03.2017	Ungheni
	600	Articol în ziarul local "Unghiul" din 17.03.2017	Ungheni
	1000	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 30.06.2017	Drochia
	1250	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 09.06.2017	Drochia
	110	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 02.06.2017	Drochia
	720	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 31.03.2017	Drochia
	110	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 28.04.2017	Drochia
	1330	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 31.03.2017	Drochia
	1000	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 24.03.2017	Drochia
	500	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 17.03.2017	Drochia
	110	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 01.03.2017	Drochia
	1000	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 07.02.2017	Drochia
	450	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 10.02.2017	Drochia
	500	Articol și felicitare în ziarul raional "Glia Drochiană" din 01.01.2017	Drochia
	990	3 articole în ziarul local "Observatorul de Nord"	Soroca
PN	13000	13 articole în ziarul raional "Glia Drochiană" în perioada 10.02 - 12.05.2017	Drochia
	500	Articol în ziarul raional "Glia Drochiană" din 03.02.2017	Drochia
	2284	4 articole în ziarul local "Svet" din 13.04. - 04.05.2017	Taraclia
	330	Articol în ziarul local "Meleag natal" din 31.03.2017	Briceni
	11000	11 articole în ziarul "Cuvântul" în perioada 12.02 - 05.05.2017	Rezina
	7000	7 articole în ziarul "Cuvântul" în perioada 03.02 - 07.04.2017	Șoldănești
	468	Articol în ziarul "Cuvântul" din 03.02.2017	Rezina
	234	Articol în ziarul "Cuvântul" din 19.05.2017	Rezina
	520	Articol în ziarul "Expresul" din 03.02.2017	Ungheni
PL	500	Articol în ziarul local "Observatorul de Nord"	Soroca
	3330	3 articole în ziarul "Cuvântul" în perioada 24.03 - 31.03.2017	Șoldănești
PSRM	400	Articol în ziarul local "Svet" din 04.05.2017	Taraclia
PPDA	24	Anunț în ziarul "Cuvântul" din 23.06.2017	Rezina

Publicitatea poligrafică și promoțională

Publicitatea promoțională, poligrafică și stradală este pe larg utilizată de către toate partidele politice în cantități ce diferă de la partid la partid. Astfel, lideri la acest capitol sunt PDM și PSRM, care au utilizat un întreg arsenal de materiale pentru a-și disemina mesajele politice în semestrul I 2017. (A se vedea tabelele nr. 11 și 12)

TABELUL NR. 11
Materiale promoționale utilizate de partidele politice
în semestrul I al anului 2017, unit.

Partid Politic	balon	tricou	pungă	card	scurtă	hanorac	geantă	chipiu	Cravată de pioner	Steag mare	Steag mic	panglică tricolor/ Sf. Gh.	ziar	flyer	pliant	Poster A3
PDM ⁶⁹	2300	1009	-	-	207	-	137	824	-	321	1024	-	1000000	13294	5250	400
PSRM ⁷⁰	4410	1345	60	-	458	53	-	1067	-	1998	1200	-	2478705	4000	350	-
PN ⁷¹	-	550	-	-	246	-	-	162	-	818	3	-	200 000	510	240	-
PL ⁷²	-	-	-	-	-	-	-	-	-	185	-	-	350	150	560	30 0000
PPȘ	100	100	900	400	-	-	-	-	-	-	-	-	1500	-	-	-
PPEM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PCRM	-	500	-	-	-	-	-	-	32	105	-	100	-	-	-	-
PAS ⁷³	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1000	-	-	-
PPDA	-	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1725	1100	-	-
PLDM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	3	-	-	-	53	20
PPD	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
PNL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-

TABELUL NR. 12
Numărul și tipul publicității stradale a partidelor politice pentru semestrul I 2017,
unit.

Partid politic	Billboard	Banner			Cort	Panou mobil
	6x3m ²	2X4m ²	10X15m ²		standard	auto
PDM	23	29	1		23	0
PSRM	17	41	2		36	0
PL	0	7	0		35	0
PPȘ	1	7	0		0	2
PN	5	18	0		0	0
PLDM	0	2	1		0	0
PPD	0	3	0		0	0
PAS	0	1	0		0	0
PPDA	0	3	0		0	0
PCRM	0	7	0		0	0
Total	46	118	4		94	2

69. Ziarul *Moldova Democrată*, tipografia "Universul", com. 2431, tir. 700 000 (Ro)

70. Ziar A3, color "Socialiștii" nr. 1, 2, 4 – a câte 24 file; tipografia "Edit Tipar Grup" S.R.L, com. nr. 76 (Ro), tir.162 000 ex.; com. nr. 77 (Ru), tir. 202 000 ex. din data de 26.01.17; com. nr. 200 (Ro), tir. 183 000 ex.; Ziar A3, color "Socialiștii" nr. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 – a câte 11 file; tipografia "Edit Tipar Grup" S.R.L, com. nr. 201 tir. 237 000 ex., din data 01.03.17; com. nr. 339, tir. 200 000 ex.; com. nr. 340, tir. 243 000 ex., din data de 06.04.17; com. nr. 405, tir. 172 800 ex.; com. nr. 406, tir. 225 205 ex., din data de 12.04.17; Ziarul Socialiștii 12, 13, 14, 15 – a câte 16 file; com. nr.530, tir. 180 000 ex., com. nr. 531, tir. 240 700 ex., din data de 23.05.17; com. nr. 692, tir. 185 000 ex.; com. nr. 693, tir. 248 000 ex., din data de 22.06.17.

71. Ziarul "Puterea e în adevăr", tipografia "Universul", com. 2388, tir. 200 000 ex.

72. Calendare format A4, tipografia "Sirius", contract nr. 21 din 11.04.2017 tir. 30 000 ex.

73. Ziarul „Împreună” - 1000 ex.

3.3. Cheltuielile partidelor politice constatate de monitorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele semestriale

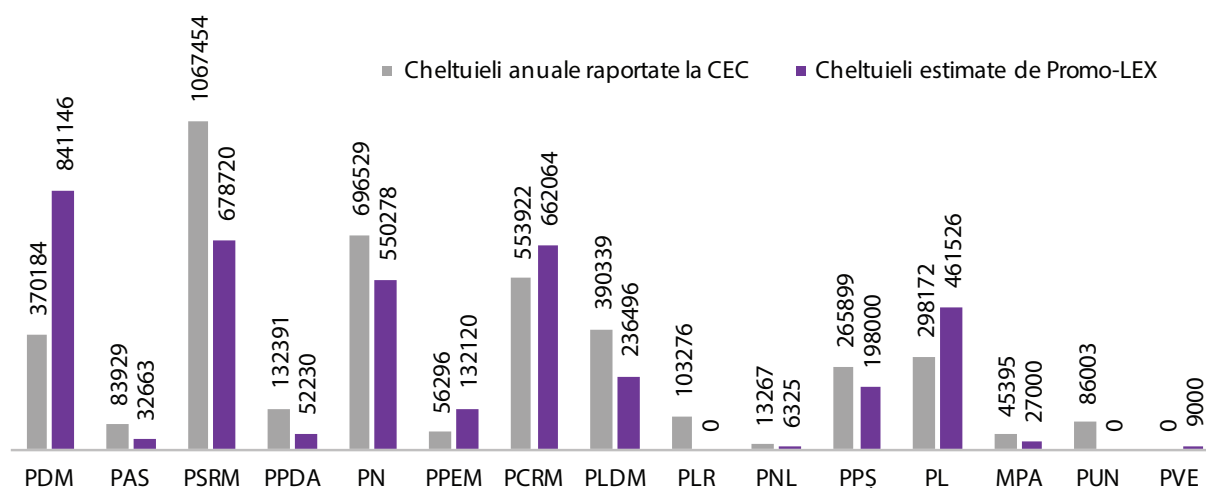
3.3.1 CHELTUIELILE OPERAȚIONALE ALE PARTIDELOR POLITICE

a) Cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor

Potrivit constatărilor Promo-LEX, toate 35 de partide au raportat cheltuieli în rapoartele lor semestriale, însă nu toate cheltuielile corespund estimărilor asociației. Pentru 201 sedii ale celor 14 partide⁷⁴, constatate de monitorii Promo-LEX, a fost estimat quantumul minim în valoare de 827 282 lei, cheltuieli de locațiune neraportate de 4 formațiuni politice. Baza de calcul utilizată de Promo-LEX în vederea estimării cheltuielilor reale de locațiune constă în înmulțirea suprafeței sediului partidului, estimată de monitorii Promo-LEX la prețul pentru 1 m² de spațiu de la nivelul raional (A se vedea anexa nr. 3). Calculele privind cheltuielile aferente locațiunii sediilor au drept bază de calcul înmulțirea tarifului minim lunar de energie electrică per sediu - 110 lei, apă - 60 lei, gaz - 30 lei, la perioada de activitate - de 6,0 luni.

Astfel, aparent PDM nu a raportat cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor estimate la cel puțin 470 962 lei; PPEM - 75 824 lei; PCRM - 108 142 lei; PL - 163 354 lei, PVE - 9000 lei. (A se vedea graficul nr. 6.)⁷⁵

Graf. 6. Cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor, lei

b) Cheltuieli pentru telecomunicații

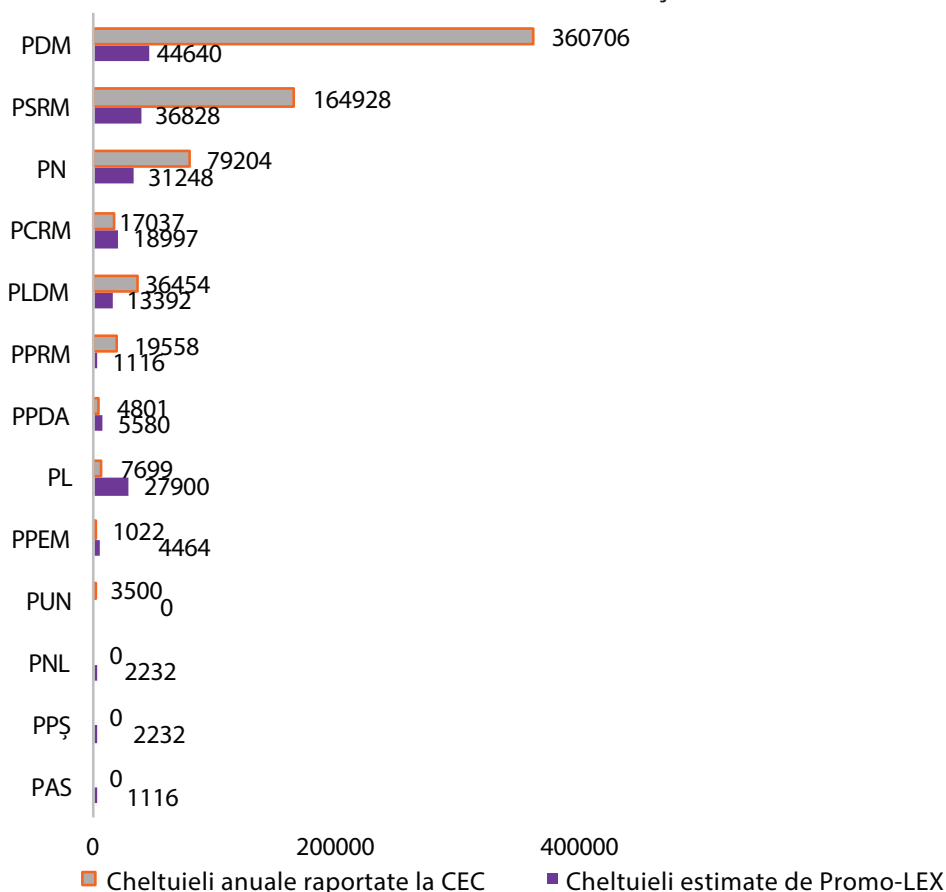
Cheltuielile pentru telecomunicații constau din servicii de telefonie fixă și internet. Pentru calcularea acestor cheltuieli a fost luat nr. de sedii ale fiecărui partid politic, raportate de observatorii Promo-LEX, înmulțite la tarifele minime ale acestor servicii (telefonie fixă - tarif minim de 6 lei, internet per sediu - tarif de 180 lei), toate înmulțite la perioada de activitate - de 6 luni.

Potrivit monitorilor Promo-LEX, în perioada vizată, 14 partide au utilizat servicii de comunicații (telefonie fixă și internet). Majoritatea partidelor nu au declarat cheltuieli la această categorie. În urma conectării datelor raportate la CEC cu cele estimate de Promo-LEX, rezultatele au indicat diferențe semnificative de 33 078 lei din partea a 8 partide: MPA - 1 116 lei, PAS - 1 116 lei, PPȘ - 2 232 lei, PNL - 2 232 lei, PPEM - 3 442 lei, PL - 20 201 lei, PPDA - 779 lei, PCRM - 18 997 lei. (A se vedea graficul nr. 7)

74. Conform monitorilor Promo-LEX, pe parcursul primei jumătăți a anului 2017, din 45 de partide politice înregistrate, doar 14 au avut sedii, respectiv, cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor.

75. În luna iunie 2017, Partidul Politic Dreapta (PPD) și-a schimbat denumirea în Partidul Unității Naționale (PUN). La CEC a fost depus raport semestrial din partea PUN, nu și a PPD.

Graf. 7. Costuri de telecomunicații, lei

c) Cheltuieli pentru retribuirea muncii

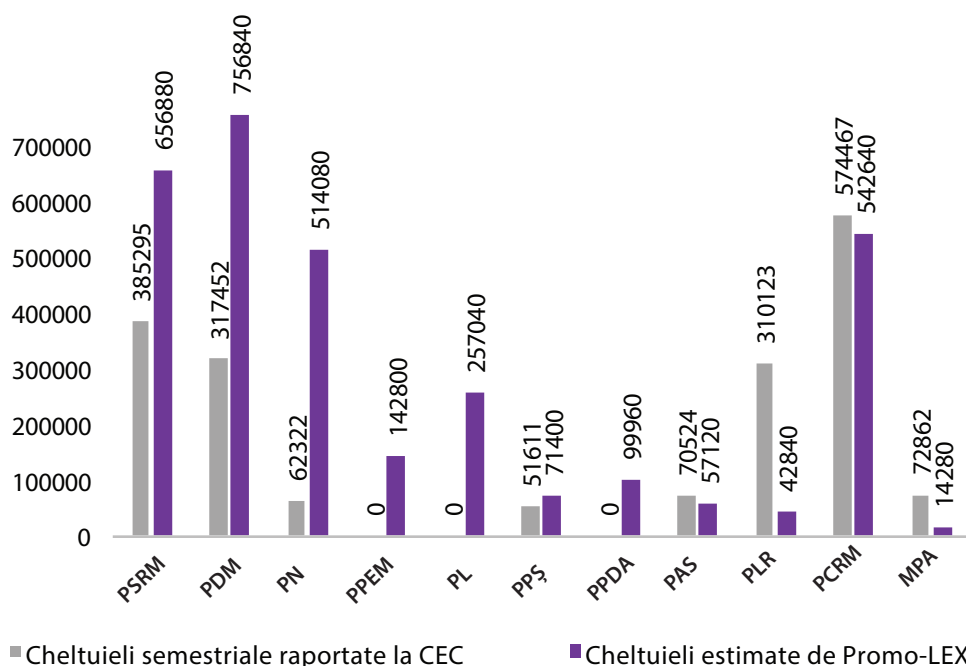
Asociația Promo-LEX a luat drept bază de calcul înmulțirea cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real pentru anul 2017 – de 2 380 lei pe lună – la nr. de angajați raportați de monitorii Promo-LEX și la durata perioadei monitorizate – 6 luni. Conform constatărilor monitorilor Promo-LEX, cel puțin 13 partide au angajat minim 226 de persoane în reprezentanțele centrale și teritoriale ale partidelor. Pentru retribuirea muncii lor, Promo-LEX a estimat un cuantum minim de cheltuieli totale, de cel puțin 3 848 955 lei, în timp ce cuantumul cumulat, raportat la CEC de către 11 partide este de 3 784 200 lei. Astfel, în urma comparațiilor de rigoare, cuantumul cheltuielilor neraportate de către 7 formațiuni politice se ridică la 1 682 320 lei. (A se vedea tabelul nr. 13 și graficul nr. 8)

TABELUL NR. 13

Diferențele dintre cheltuielile raportate la CEC ale celor 7 partide restante și cheltuielile estimate de Promo-LEX, lei

Partid politic	Persoane încadrate în funcții de responsabilitate	Diferențe dintre cheltuielile raportate la CEC și cele estimate de Promo-LEX, lei
PSRM	46	-271585
PDM	53	-439388
PN	36	-480318
PPEM	10	-142800
PL	18	-257040
PPȘ	5	-19789
PPDA	7	-99960
Total	175	-1 682 320

Graf. 8. Cheltuieli pentru retribuirea muncii angajaților partidelor politice, lei

f) Cheltuieli pentru deplasări în țară și peste hotare

La acest capitol, monitorii Promo-LEX au raportat unitățile de transport pe care fiecare dintre cele 14 partide le au în posesie sau în uz (*a se vedea tabelul nr. 2*). În baza respectivelor unități nu a fost posibilă estimarea cheltuielilor de transport. Aceasta, în condițiile în care nu este vorba despre evaluarea cheltuielilor pentru un anumit eveniment (cu date concrete în ceea ce privește distanța parcursă și mijlocul de transport utilizat), ci pentru o multitudine de activități realizate atât de organizațiile teritoriale, cât și de cea centrală a partidului politic, pe parcursul întregului an calendaristic.

g) Utilizarea resurselor administrative

Potrivit constatărilor Promo-LEX, 5 formațiuni politice au utilizat resurse administrative pe parcursul semestrului I al anului 2017. Cu regret, legea prevede sancțiuni contravenționale pentru această practică ilicită doar în campaniile electorale, nu și în afara lor. Totodată, conform bunelor practici internaționale ale Comisiei de la Veneția, utilizarea resurselor administrative este un act de corupție mai profund decât utilizarea banului public în scopuri individuale ori în interese proprii⁷⁶. (*A se vedea tabelul 14*).

76. "În acest context, definim abuzul resurselor de stat ca și activități care vizează câștigurile politice într-o formă sau alta. Prin urmare, aceasta este diferită de formele ordinare de corupție, ca cele ce vizează îmbogățirea de sine. Pentru a da un exemplu practic - dacă un deputat fură bani din bugetul public pentru a-i livra partidului său, atunci avem un caz de abuz al resurselor administrative; dacă aceiași deputați pun banii în buzunarul lor, pentru auto-îmbogățire, atunci avem corupție ordinară. În timp ce aceste două tipuri de activități sunt în detrimentul bunăstării publice, prima este în mod vădit mai dăunătoare din punct de vedere politic, deoarece amenință să submineze principiile democratice."

TABELUL NR. 14
Utilizarea resurselor administrative

Tipuri de abuzuri	Partid politic	PSRM	PDM	PN	PL	PCRM
Utilizarea automobilului de serviciu		1	-	-	1	1
Utilizarea spațiilor publice și resurselor materiale (săli ale APL)		1	4	1	3	-
Utilizarea resurselor umane din contul orelor de muncă		-	9	1	-	1
Oferirea spațiilor publice fără plată		1	-	-	-	1
Total		3	13	1	4	3

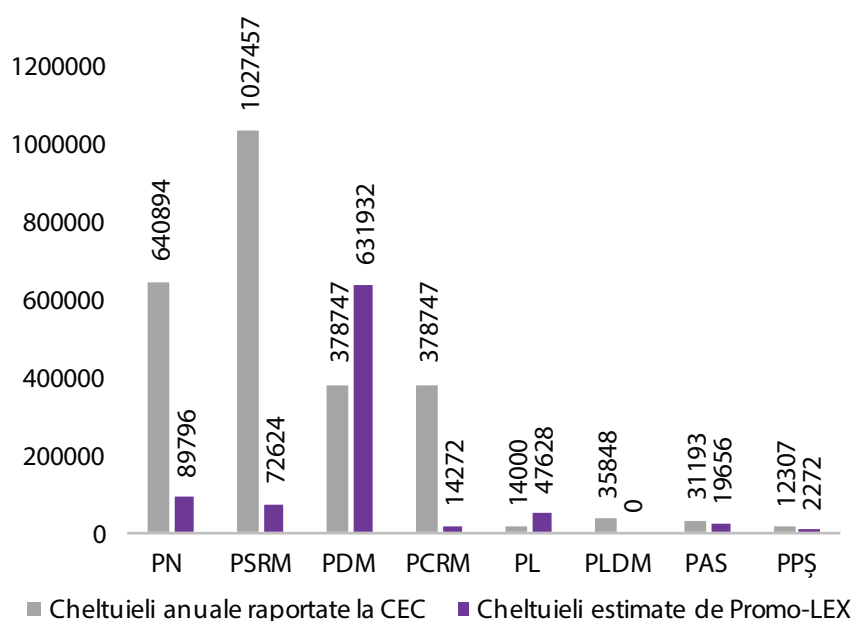
3.3.2 ESTIMAREA CHELTUIELILOR PENTRU EVENIMENTE ȘI PROMOVAREA PARTIDELOR POLITICE CONSTATATE DE MONITORII PROMO-LEX ȘI NEREFLECTATE ÎN RAPOARTELE ANUALE

a) Cheltuieli pentru evenimente publice

Cheltuielile pentru această linie de buget constau din onorariile persoanelor implicate în organizare și desfășurare (spre ex. artiști, animatori, moderatori, traineri - onorariul fiecărui artist (tariful de piață înmulțit la timpul de facto utilizat per eveniment), costurile de închiriere a spațiului, scenă, sonorizare, mediatizarea pe www.privesc.eu, cât și în mass-media locală și regională a evenimentelor, materiale poligrafice, promoționale, panouri stradale și mobile, cheltuieli de transport etc.

Potrivit monitorilor Promo-LEX, cel puțin 5 partide politice au efectuat cheltuieli pentru organizarea a 18 concerte (cu cel puțin 26 de artiști și formații implicate), 1 congres de partid, 42 marșuri dintre care unul automobilistic, etc. O parte din aceste evenimente au fost mediatizate publicului larg prin rețeaua www.privesc.eu. Potrivit estimărilor, 2 partide politice (PDM, PL), despre care am operat date, au omis raportarea cheltuielilor în quantum cumulat de 286 813 lei cu referire la organizarea evenimentelor (plata chiriei sălii, onorarii ori mediatizarea evenimentului). (A se vedea graficul nr. 9 și tabelele nr. 15, 16).

Graf. 9. Cheltuieli pentru manifestații publice, lei

În Graficul supra, Promo-LEX a avut posibilitatea de a contabiliza doar cheltuielile efectuate pentru concerte și mediatizarea acestora, precum și pentru mediatizarea manifestațiilor publice (*marșuri, proteste, congrese ale partidelor, conferințe de presă*) prin intermediul platformei www.privesc.eu. În tabelele de mai jos aceste categorii de cheltuieli sunt prezentate separat.

Cheltuielile ce vizează deplasările, materialele promoționale și poligrafice, panourile mobile și alte categorii, efectuate pentru organizarea manifestațiilor se regăsesc la lit. i), j), k), l) ale aceluiași raport.

TABELUL NR. 15
Cheltuieli pentru concerte și mediatizarea acestora

	Onorarii, artiști	Scena mobilă	Mediatizarea concertelor www.Privesc.eu	Total
PDM	504 000	79 800	34 692	618 492
PPȘ	n/a	n/a	n/a	n/a
PSRM	15 000	21 000	-	36 000
PL	25 200	n/a	n/a	25 200
PCRM	2000	n/a	n/a	12 000

TABELUL NR. 16
**Cheltuieli pentru mediatizarea altor manifestații publice,
inclusiv briefing-uri de presă**

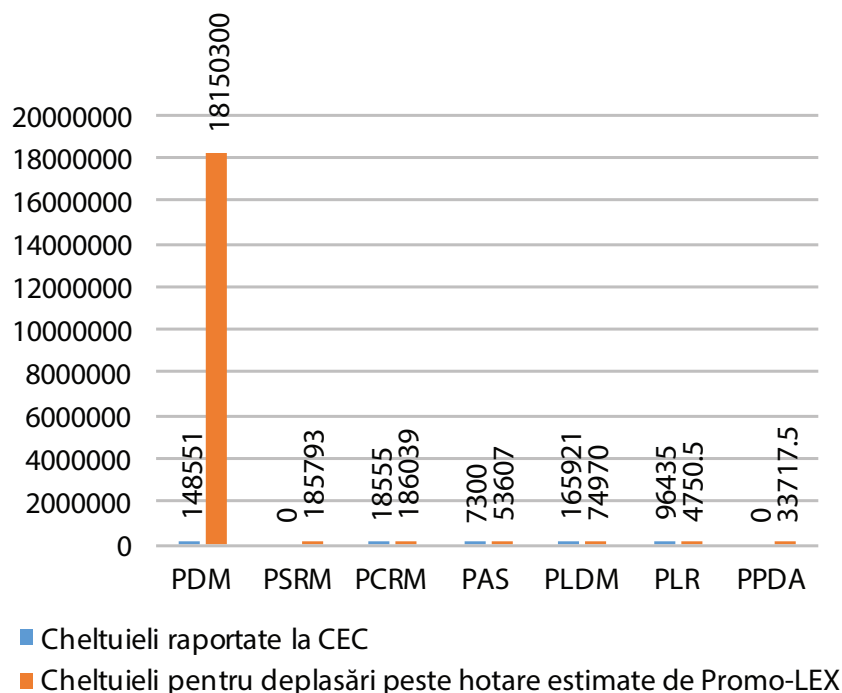
	PN	PSRM	PL	PAS	PDM	PCRM	PPȘ
www.Privesc.eu ⁷⁷	89 796	36 624	22 428	19 656	13 440	2 272	2 272

b) Cheltuieli pentru deplasări în țară și peste hotare

Formula de calcul utilizată pentru estimarea deplasărilor în țară reflectă înmulțirea unui mediu de consum de 9 l/100 km (automobil), 10 l/100 km (microbuz), 35 l/100 km (autocar) la distanța parcursă și la prețul de combustibil de 16,6 lei. Asociația Promo-LEX a estimat cheltuielile pentru deplasări în țară în baza distanțelor parcurse raportate de către monitori, astfel PLDM a parcurs cel puțin 2688 km, PN – 27711 km, PCRM – 3552 km, PL – 13 274 km, PAS – 3097 km, PPEM – 404 km, PPDA – 7350 km, PPȘ – 568 km, PLR – 2568 km.

77. Conform declarațiilor verbale ale administrației www.privesc.eu, mediatizarea și transmisiunea în direct a evenimentelor partidelor politice este realizată contra cost.

Graf. 10. Cheltuieli pentru deplasări peste hotare, lei

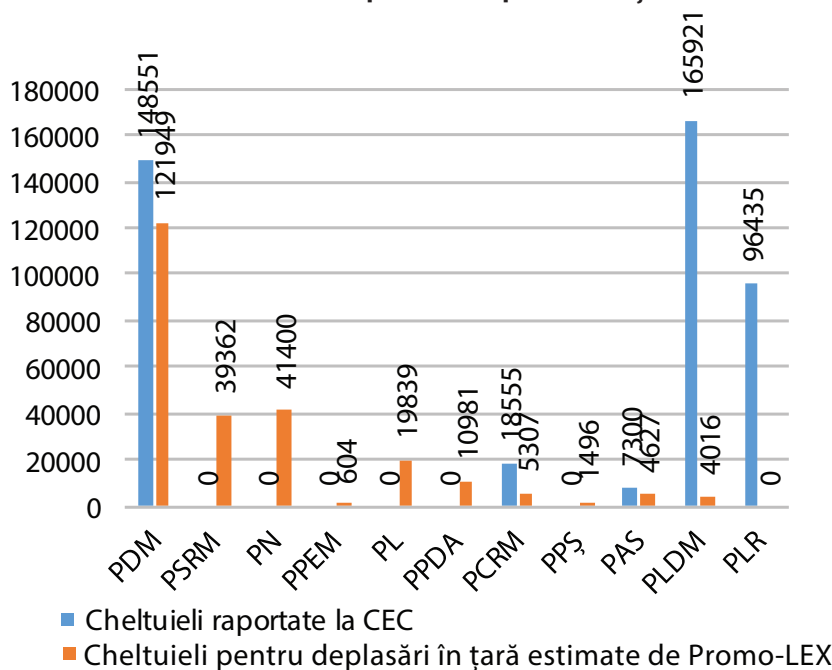

Potrivit observatorilor Promo-LEX, cel puțin 11 partide politice au efectuat cheltuieli pentru deplasări în vederea organizării diferitor activități promoționale ori statutare, inclusiv a celor raportate supra. Doar 2 partide au indicat cheltuieli aparent reale în rapoartele depuse la CEC (PLDM și PLR), alte 3 partide (PDM, PCRM, PAS) au inclus cheltuieli mai mici decât estimările Promo-LEX. Celelalte 6 partide (PSRM, PN, PPEM, PL, PPDA și PPȘ) au raportat la această categorie cheltuieli 0, în condițiile în care estimările Promo-LEX demonstrează contrariul. (A se vedea graficul nr. 11).

Pentru estimarea cheltuielilor de deplasare în afara țării a fost luat costul biletelor de avion și costul minim protocolar pentru cazare per delegat. Deplasările au variat de la caz la caz, astfel încât la Congresul Partidului Popular European (PPE) de la Malta din 29 martie 2017 au participat liderii PLDM, PAS și PPDA. La Bruxelles, cu diferite ocazii au participat: liderii PAS, PPDA, PCRM, PDM. La Washington DC – PDM; Berlin – PPDA, PAS, PLDM; La Moscova – PSRM, PCRM; la Beijing – PCRM, PSRM; București – PLR și Iași – PPDA.

Potrivit estimărilor Promo-LEX, cel puțin 6 partide politice (PSRM, PN, PPEM, PL, PPDA, PPȘ) nu au raportat un quantum de 224 372 lei pentru deplasări în țară (A se vedea graficul nr. 10) și 5 formațiuni (PDM, PSRM, PCRM, PAS, PPDA) nu au raportat un quantum de 18 435 051 lei pentru deplasări în afara țării. (A se vedea tabelul nr. 2 și graficul nr. 11)

Graf. 11. Cheltuieli pentru deplasări în țară, lei

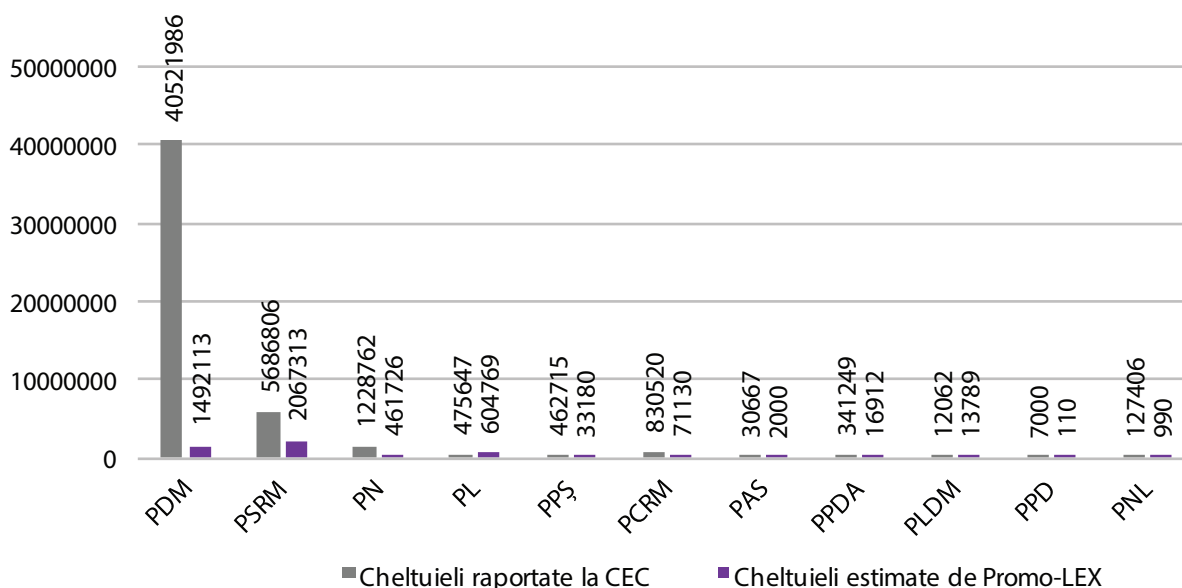
Promo-LEX recomandă separarea categoriei de cheltuieli deplasări în țară și peste hotare în două linii de buget (destinații de cheltuieli) distincte cu scopul de a aduce claritate asupra acestor tipuri diferite de cheltuieli, diferite ca și cost, dar și ca implicații adiționale (cazare, diurnă etc.)

c) Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale

Pentru estimarea cheltuielilor pentru materiale promoționale și poligrafice drept bază de calcul a fost luată înmăltuirea fiecărui tip de material promoțional raportat de monitorii Promo-LEX la prețurile minime identificate pe piață. Conform verificărilor, prețul minim lunar estimativ al unei unit. de poster format A3, hârtie lucioasă constituie 2,5 lei pentru un tiraj de 5 000; 1 unit. de calendar format A3, hârtie lucioasă color – de 2,5 lei; a unei unit. de poster A4, hârtie mată – de 0,5 lei pentru un tiraj de 15 000, costul unei broșuri/carte de 110 pagini – 49,9 lei, costul unei unit. de ziar A3 – de 0,48 lei pentru un tiraj de 100 000 ex., costul unei unit. de pliant 21 × 20 cm² – 2 lei; 1 unit. de flyer pentru mâner, tir. 200000 ex., hârtie lucioasă – de 2,5 lei; 1 unit. de pliant 15 × 20 cm² la un tir. 300 000 ex. – de 0,5 lei; 1 unit. de pliant 10 × 12 cm² la un tir. 50 000 ex. – 1 leu. 1 balon imprimat cu mesaj și logo – 2,5 lei, 1 magnet cu mesaj și logo – 3,5 lei, 1 flyer A5 – 0,5 lei, 1 abțibild 9 × 11,5 cm² – 3 lei.

Potrivit monitorilor Promo-LEX, cel puțin 11 partide politice au efectuat cheltuieli pentru presă și materiale promoționale. În 10 cazuri Promo-LEX a constatat și estimat cheltuieli mai mici decât cele pe care le-au raportat partidele, ceea ce este un lucru pozitiv și doar în cazul a două partide (PL și PLDM) estimările sunt mai mari decât cheltuielile. (A se vedea graficul 12)

Graf. 12. Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale, lei

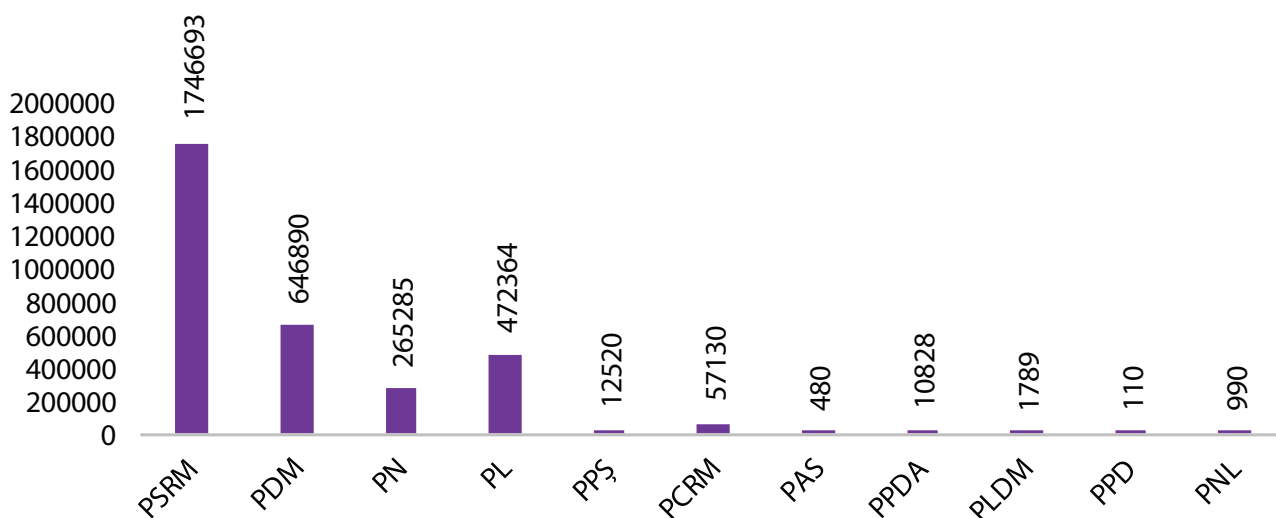

În același timp, am menționa faptul că această categorie și linie de buget a devenit una “universală”, care lasă loc de manevre și poate fi confundată cu alte destinații de cheltuieli, precum cheltuielile pentru consultanță politică, cele pentru publicitate promoțională, pentru publicitate poligrafică, pentru publicitate outdoor și, nu în ultimul rând, pentru presa scrisă.

Asociația Promo-LEX a identificat în această situație o breșă ce le-ar permite partidelor să camufleze destinațiile plăților după bunul lor plac. Menționăm că formularul de raport utilizat în perioada electorală este unul mai detaliat comparativ cu acesta, iar liniile de buget se referă strict la câte o categorie și nu la 3 ori 4 la un loc.

Pentru comparație, în cele ce urmează, Promo-LEX a estimat cheltuielile efectuate de partide (și înserate în Graficul Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale) prin prisma formularului de raport pentru campania electorală, incluzând: 3 subcategorii distincte de publicitate (*publicitatea promoțională și poligrafică, publicitatea în presa scrisă, publicitatea stradală și mobilă*). Graficul nr. 13 demonstrează că partidele vizate supra au avut cheltuieli de publicitate promoțională și poligrafică.

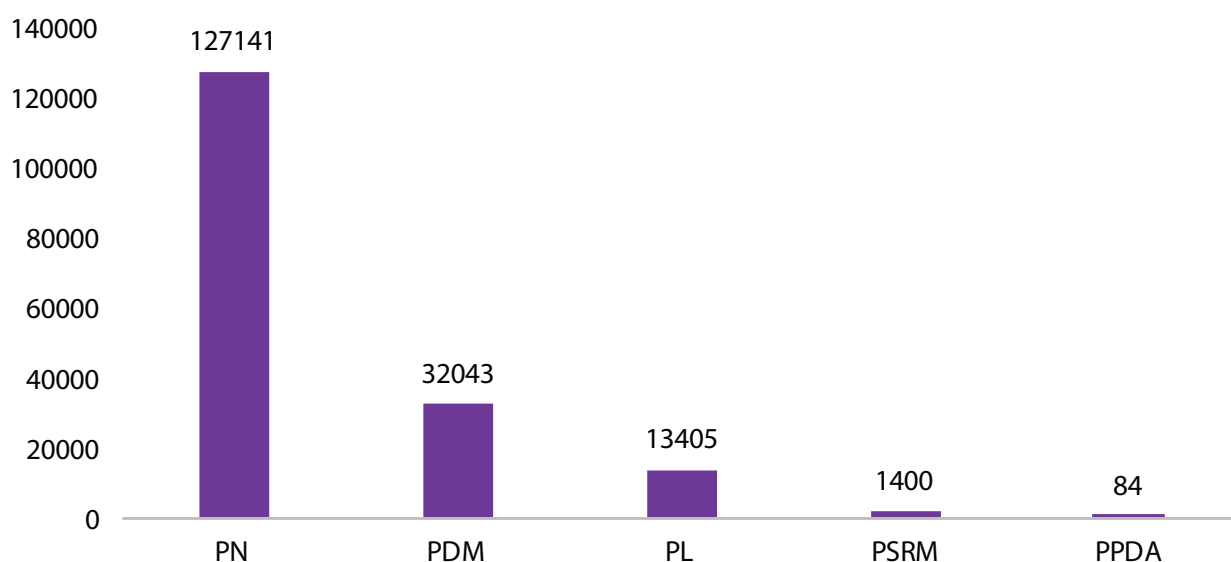
Graf. 13. Cheltuieli estimate pentru publicitate promoțională și poligrafică, lei

A doua categorie de cheltuieli se referă la cheltuieli pentru publicitate în presa scrisă la nivel local/regional. Pentru estimarea cheltuielilor de publicitate în presa locală și regională a fost luată mărimea în cm² a fiecărui articol de ziar raportat de către monitorii Promo-LEX și înmulțit fie la prețul per 1 cm² de articol, indicat de monitori, fie la prețul mediu pe piața din Republica Moldova – de 3,5 lei/1 cm². Potrivit monitorilor Promo-LEX, cel puțin 5 partide politice au efectuat cheltuieli pentru materiale publicitare în presa locală și regională. Acestea sunt PN, PL, PSRM, PPDA și PDM. (A se vedea graficul nr. 14).

Promo-LEX a constatat implicarea minorilor în agitația politică din partea partidelor politice. Referindu-ne la implicarea minorilor în desfășurarea diverselor campanii de promovare (ex. distribuire de ziare), cazuri raportate de observatorii **Promo-LEX**, ținem să atragem atenția că art. 13 alin. (3) din Legea privind drepturile copilului interzice implicarea copiilor în activitatea politică și asocierea lor în partide politice.

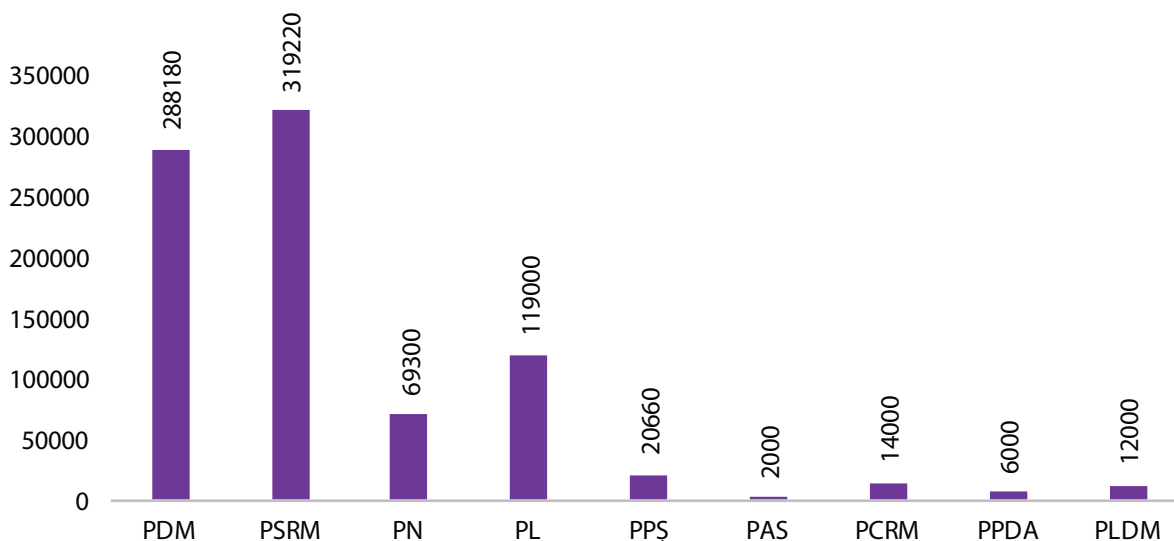
Graf. 14. Cheltuieli estimate pentru publicitate în presa scrisă, lei

A treia categorie, include cheltuieli de publicitate stradală și mobilă. Pentru estimarea cheltuielilor destinate panourilor stradale s-au efectuat verificări la valoarea de piață a prețurilor pentru diverse mostre de panouri. Astfel, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6 × 3 m² este de cel puțin 6 660 lei, a unui panou stradal 15 × 12 m² / 20 × 10 m² – de cel puțin 20 200 lei, a unui panou LED – de 7 770 lei, a unui panou stradal 1,80 × 2 m² – de cel puțin 2 220 lei, a unui banner 1,5 × 2 m² – de cel puțin 2 000 lei.

Potrivit constatărilor Promo-LEX, cel puțin 9 partide politice au efectuat cheltuieli pentru publicitate stradală și mobilă. (A se vedea tabelul graficul nr. 15)

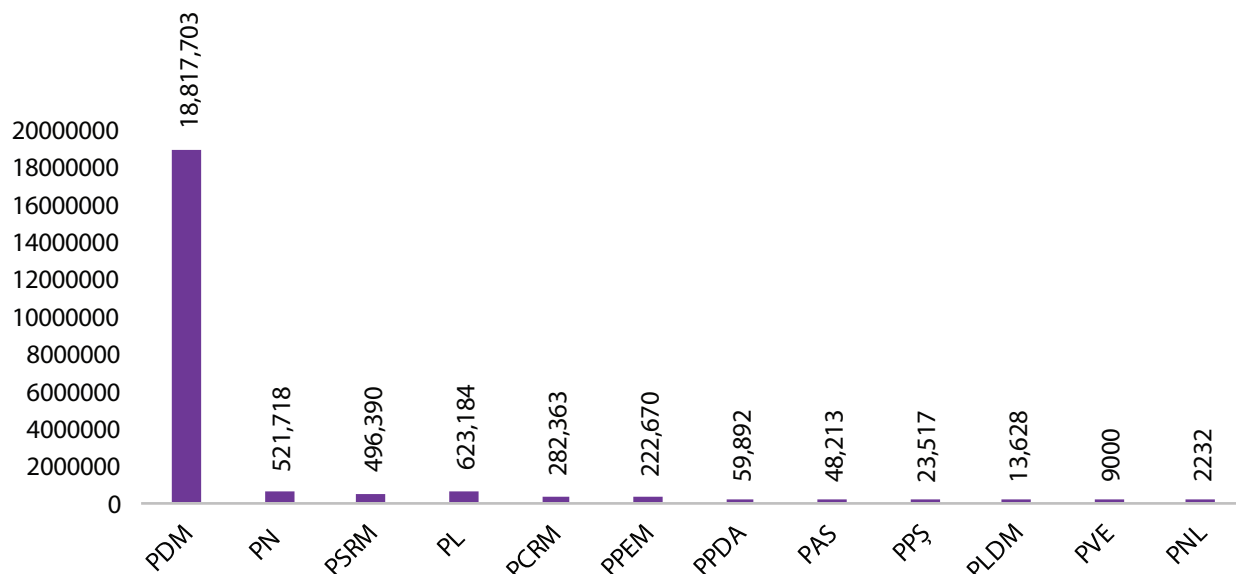
Graf. 15. Cheltuieli estimate pentru publicitate stradală, lei

Promo-LEX constată necesitatea stringentă a reglementării publicității politice în perioada dintre alegeri, astfel încât și în Campania electorală, aceasta să conțină sintagma “publicitate politică”, datele de identificare a entității care a achitat pentru aceasta și data ordinului bancar de plată.

Asociația Promo-LEX constată neraportarea cheltuielilor din partea a 12 partide politice în cuantum total de 21 120 510 lei (A se vedea graficul nr. 16). Totodată, Asociația reiterează faptul că acest cuantum nu este unul complet, întrucât categoria de cheltuieli „pentru presă și materiale promoționale” nu permite elucidarea a alte 3 tipuri de cheltuieli efectuate de partide în scopul promovării politice și care sunt semnificative. Din aceste considerente Promo-LEX constată lipsa de transparență în raportarea de facto a cheltuielilor partidelor la capitolul publicitate și faptul că actualul model de raport financiar contribuie la obscurizarea anumitor tipuri de cheltuieli ale partidelor politice din Republica Moldova.

Graf. 16. Total cheltuieli neraportate constatate de către Asociația Promo-LEX, lei

Asociația Promo-LEX atrage atenția repetat asupra necesității de modificare urgentă a anexei 8 a Regulamentului CEC privind gestiunea financiară a partidelor politice prin desfășurarea compartimentului III al raportului vizat. Astfel, se recomandă delimitarea categoriilor de cheltuieli „presa” și „materiale promoționale”, unde categoria „presa” să însemne “publicitate” și să includă subcategoriile specifice publicității: TV, radio, mijloace de informare electronică, presa scrisă, panouri/publicitate stradală și mobilă.

Așadar, **Promo-LEX** recomandă introducerea subcategoriilor de cheltuieli la cheltuielile majore, similar raportului financiar pe care concurenții electorali îl prezintă în campaniile electorale.

RECOMANDĂRI

PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA:

- Completarea art. 29 alin. (3) și (4) din Legea privind partidele politice cu prevederi ce ar obliga CEC să publice atât rapoartele financiare anuale, cât și cele semestriale, cu prezentarea datelor privind suma donată, identitatea donatorului (numele/prenumele deplin, denumirea și forma organizatorică), domiciliul/sediul și ocupația/locul de muncă sau genul de activitate.
- Reglementarea publicității politice în perioada dintre alegeri, astfel încât publicitatea să fie însoțită de următoarele însemne: sintagma “publicitate politică”, datele de identificare a persoanei care a achitat pentru aceasta și data ordinului bancar de plată.
- Modificarea LPP 294 prin micșorarea plafoanelor donațiilor efectuate de către persoanele fizice și juridice pentru partidele politice, corespunzător nivelului mediu de trai.
- Extinderea șirului de sancțiuni și penalități aplicabile partidelor politice pentru utilizarea resurselor administrative, astfel încât acestea să fie aplicate și în afara campaniilor electorale.
- Prescrierea exactă în LPP 294 a termenelor de raportare financiară semestrială și anuală, după formula: raportarea financiară pentru semestrul I – până la 15 iulie a anului curent, raportarea financiară pentru semestrul II – până la 15 ianuarie a anului următor și raportarea anuală – până la 31 martie a anului următor.
- Modificarea art. 26 (alin. 3) al LPP 294 privind partidele politice, prin introducerea în enunțul „provenite din cotizații de membru și donații” a sintagmei „și subvenții de la bugetul de stat”.

COMISIEI ELECTORALE CENTRALE:

- Modificarea formularului de raport financiar prin:
 - separarea categoriei de cheltuieli pentru deplasări în țară și peste hotare în două linii de buget distincte;
 - separarea categoriei de cheltuieli „Întreținerea și/sau locațiunea sediilor” în două linii de buget distincte;
 - introducerea subcategoriilor de cheltuieli la categoriile majore ale raportului financiar anual, similar raportului financiar pe care concurenții electorali îl prezintă în campaniile electorale. De exemplu: „Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor”, subcategoriile specifice publicității: TV, radio, mijloace de informare electronică, presa scrisă, panouri/publicitate stradală și mobilă etc.;
 - includerea în structura raportului financiar a unei categorii noi de cheltuieli – „cheltuieli pentru consultanță”;
- Modificarea pct. 20 al Regulamentului CEC prin introducerea următorului conținut – „În cazul încasării sumelor cotizațiilor de membru și a donațiilor, ambele în numerar, persoana responsabilă de încasarea cotizațiilor de membru și a donațiilor va elibera bonul de încasare și va înregistra imediat operațiunile de încasare în Registrul cotizațiilor de membru, conform modelului din Anexa nr. 1 la prezentul Regulament”;
- Verificarea aspectelor ce țin de transferurile bancare și dacă donatorii partidelor dețin conturi bancare.

PARTIDELOR POLITICE:

- Respectarea obligației de modificare a statutelor partidelor prin stabilirea mărimii și modului de achitare a cotizațiilor de membru. Totodată, trimiterea informației respective, împreună cu suma totală a cotizațiilor acumulate anual de partid, Comisiei Electorale Centrale;
- Respectarea cadrului legal referitor la plasarea contului bancar special pe pagina web a partidului, a rapoartelor semestriale și anuale, a informației privind mărimea cotizației și modul achitării;
- Crearea paginilor oficiale (web) din partea partidelor politice care beneficiază de alocații de la bugetul de stat și furnizarea informațiilor despre acestea Comisiei Electorale Centrale;
- Respectarea normei legale în privința încasării donațiilor în numerar, prin utilizarea Mașinilor de Casă și Control;
- Asigurarea transparenței în acumularea veniturilor și utilizarea mijloacelor financiare cheltuite în perioada inter-electorală;
- Neadmiterea utilizării resurselor administrative în activitatea lor anuală;
- Evitarea implicării minorilor în activitatea politică, agitație ori asocierea lor în partide politice.

ORGANELOR DE DREPT:

- Cercetarea, în conformitate cu prevederile legislației contravenționale sau penale, a cazurilor menționate în acest raport, care ridică semne de întrebare privind admiterea unor abateri de la prevederile legislației în vigoare;
- Aplicarea sancțiunilor privitor la depășirea plafoanelor donațiilor în numerar, în conformitate cu termenele de prescripție și, ulterior, inițierea procedurilor de vărsare a sumelor utilizate de partidele politice contrar prevederilor normative valabile până la 2 mai 2017.

SERVICIULUI FISCAL DE STAT:

- Verificarea formațiunilor politice în ceea ce privește evidența donațiilor prin prisma utilizării mașinilor de casă și control.

LISTA DE ABREVIERI

APL – Administrația Publică Locală art. – articol

CC – Curtea de Conturi

CEC – Comisia Electorală Centrală

CICDE – Centrul de Instruire Continuă și Cercetare în Domeniul Electoral

GRECO – Grupul de State împotriva Corupției

LPP – Legea privind partidele politice

MCC – Mașini de casă și control

MJ – Ministerul Justiției al R. Moldova

MOA – Misiunea de Observare a Alegerilor

MPA – Partidul politic Mișcarea Populară Antimafie

MPSN – Mișcarea Profesioniștilor „Speranța-Надежда”

MSPFN – Mișcarea social-politică „Forța Nouă”

MSPRRM – Mișcarea Social-Politică a Romilor din Republica Moldova

OT – Organizații teritoriale

PAD – Partidul Acțiunea Democratică

PAM – Partidul Politic Partidul Agrar din Moldova

PAS – Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”

PC – Partidul Conservator

PCNM – Partidul politic „Casa Noastră – Moldova”

PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova

PDA – Partidul Politic „Democrația Acasă”

PDM – Partidul Democrat din Moldova

PE – Partidul European

PFSM - Partidul Politic „Frontul Salvării Moldovei”

PL – Partidul Liberal

PLD – Partidul Legii și Dreptății

PLDM – Partidul Liberal Democrat din Moldova

PLR – Partidul Politic „Partidul Liberal Reformat”

PMAE – Partidul Mișcarea „Acțiunea Europeană”

PMUEM – Partidul „Moldova Unită – Единая Молдова”

PN – Partidul politic Partidul Nostru

PNAIAA - Planul Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere RM-UE

PNL – Partidul Național Liberal

PNOI – Partidul Politic Noua Opțiune Istorică
PPCD – Partidul Popular Creștin Democrat
PPDA – Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”
PPDM – Partidul Politic „Partidul Popular Democrat din Moldova”
PPEM – Partidul Politic „Partidul Popular European din Moldova”
PPM – Partidul „Patrioții Moldovei”
PPNT – Partidul Politic „Pentru Neam și Țară”
PPP – Partidul Politic „PATRIA”
PPRM – Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova
PPSM – Partidul Popular Socialist din Moldova
PPȘ – Partidul Politic Șor
PR – Partid Politic Partidul „RENAȘTERE”
PRegiunilor – Partidul Regiunilor din Moldova
PRM – Partidul Republican din Moldova
PRSM – Partidul Politic „Partidul Ruso-Slavean din Moldova”
PSD – Partidul Social Democrat
PSM – Partidul Socialist din Moldova
PSP – Partidul Politic „Partidul Societății Progresiste”
PSRM – Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
PUCM – Partidul Politic Uniunea Centristă din Moldova
PUM – Partidul Politic pentru Unirea Moldovei
PUN – Partidul Unității Naționale
PVE – Partidul Politic Partidul Verde Ecologist
SFS – Serviciul Fiscal de Stat
SNIA – Strategia Națională de Integritate și Anticorupție
UAT – unitatea administrativ-teritorială

Anexa nr. 1 Scrisoare de solicitare a informațiilor din partea Promo-LEX către SFS

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 127
MD-2004 Chișinău, Republica Moldova
tel./fax: +373/ 22 45 00 24
e-mail: info@promolex.md
www.promolex.md

Nr. 157 din 27 iunie 2017

D-lui Serghei Pușcuța
Șeful Serviciului Fiscal de Stat

str. Constantin Tănase nr. 9, Chișinău MD-2005

C E R E R E *de acces la informație*

Asociația Promo-LEX solicită respectuos acces la informațiile publice pe care le posedă Serviciul Fiscal de Stat (SFS) și de care asociația are nevoie în procesul de monitorizare a finanțării partidelor politice în perioada anului 2017.

În continuare, asociația specifică faptul că art. 34 al Constituției Republicii Moldova și Legea privind accesul la informație nr. 982-XIV din 11.05.2000, garantează dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public. Simultan, conducându-se de legislația în vigoare menționată dar și în speță, de art. 3.1. din Regulamentul Nr. 2407 din 24.07.1998 cu privire la modul de exploatare a mașinelor de casă și control (MCC) cu memorie fiscală, precum și reieșind din faptul că SFS este posesorul informațiilor solicitate, conducându-se de drepturile garantate de Constituția Republicii Moldova și legea privind accesul la informații, solicită:

1. Prezentarea informației și a listei tuturor partidelor politice din Republica Moldova care dețin MCC și sunt înregistrate în Registrul unic al MCC către 30 iunie 2017¹.
2. Prezentarea informației privind numărului exact de MCC pe care fiecare partid menționat la pct.1 de mai sus, le-a deținut pe parcursul anului 2016 și le deține către 30 iunie 2017.

Cu respect,

Ion Manole
Director executiv, Asociația Promo-LEX

¹ A se vedea anexa la Cererea respectivă, cu lista IDNO a partidelor politice ce au depus rapoarte financiare anuale la Comisia Electorală Centrală (CEC) pentru anul 2016. Promo-LEX nu deține informații în privința celorlalte 15 partide politice care nu au depus rapoarte anuale pentru anul 2016 la CEC.

Anexa nr. 2 Scrisoare de răspuns la solicitarea Promo-LEX din partea SFS

MINISTERUL FINANTELOR
AL REPUBLICII MOLDOVA

SERVICIUL FISCAL DE STAT

МИНИСТЕРСТВО ФИНАНСОВ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

ГОСУДАРСТВЕННАЯ НАЛОГОВАЯ
СЛУЖБА

MD-2005, mun. Chișinău, str. Constantin Tănase nr.9
Tel. (373 22) 82-33-53, Fax (373 22) 82-33-54, mail@sfs.md
www.sfs.md

04 iulie 2017 nr. 26-11/1-13-12864
La nr. 157 din 27 iunie 2017

A.O. PROMO-LEX

MD-2004, mun. Chișinău,

bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 127

Serviciul Fiscal de Stat a examinat Cererea de acces la informație privind prezentarea informației și a listei tuturor partidelor politice din Republica Moldova care dețin mașini de casă și control cu memorie fiscală și comunică următoarele.

Regulamentul cu privire la aplicarea mașinilor de casă și control pentru efectuarea decontărilor în numerar, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 474 din 28 aprilie, stipulează că se permite efectuarea decontărilor bănești în numerar fără aplicarea mașinilor de casă și control cu memorie fiscală (MCC) numai în cazul desfășurării activităților prevăzute în „Lista genurilor de activitate al căror specific permite efectuarea decontărilor bănești fără aplicarea mașinilor de casă și control”, anexa la Regulament.

Prin pct. 17 al anexei, încasarea taxelor de aderare, cotizațiilor sau cotizațiilor de membru **este scutită de aplicarea MCC**, fiind substituită cu eliberarea bonurilor de plată (formulare tipizate de documente primare cu regim special). Alte încasări de numerar efectuate de partidele politice, în cazul în care plătitorul nu depune mijloacele bănești nemijlocit la contul bancar, urmează să fie înregistrate prin intermediul MCC.

Cât privește informația despre numărul de MCC pe care-l deține fiecare partid politic (din lista anexată la Cererea de acces la informație), aceasta nu poate fi prezentată, dat fiind faptul că potrivit art. 131 alin. (5) lit. 1) al Codului fiscal nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997, organele cu atribuții de administrare fiscală sunt în drept să prezinte **mijloacelor de informare în masă** - informația despre sumele de plăți achitate la bugetul public național și /sau încălcările fiscale dacă acest fapt nu este în detrimentul intereselor legale ale organelor de drept și judiciare.

Director adjunct

Iuri LICHII

Anexa nr. 3 Lista prețurilor raionale pentru estimarea 1 m² de spațiu în locațiune⁷⁸

1	Orhei	1 m ² = 240 lei
2	Șoldănești	1 m ² = 100 lei
3	Hîncești	1 m ² = 150 lei
4	Cahul	1 m ² = 103 lei
5	Telenești	1 m ² = 96 lei
6	mun. Bălți	1 m ² = 150 lei
7	Vulcănești	1 m ² = 100 lei
8	Basarabeasca	1 m ² = 80 lei
9	Soroca	1 m ² = 80 lei
10	Cimișlia	1 m ² = 50 lei
11	mun. Chișinău	1 m ² = 300 lei
12	UTA Găgăuzia	1 m ² = 98 lei
13	Ștefan Vodă	1 m ² = 90 lei
14	Taraclia	1 m ² = 80 lei
15	Ștefan Vodă	1 m ² = 90 lei
16	Leova	1 m ² = 116
17	Ocnîța	1 m ² = 120 lei
18	Drochia	1 m ² = 100 lei
19	Anenii Noi	1 m ² = 100 lei
20	Florești	1 m ² = 110 lei
21	Criuleni	1 m ² = 161 lei
22	Sîngerei	1 m ² = 170 lei
23	Glodeni	1 m ² = 50 lei
24	Dubăsari	1 m ² = 20 lei
25	Rîșcani	1 m ² = 100 lei
26	Dondușeni	1 m ² = 100 lei
27	Edineț	1 m ² = 110 lei
28	Briceni	1 m ² = 100 lei
29	Fălești	1 m ² = 100 lei
30	Călărași	1 m ² = 100 lei
31	Strășeni	1 m ² = 170 lei
32	Nisporeni	1 m ² = 110 lei
33	Căușeni	1 m ² = 100 lei
34	Rezina	1 m ² = 110 lei
35	Ungheni	1 m ² = 270 lei
36	Rîșcani	1 m ² = 100 lei

78. Conform constatărilor monitorilor Promo-LEX.

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Asociația Promo-LEX

Ștefan cel Mare 127, Chișinău, Republica Moldova

tel./fax: + 373 / 22 45 00 24, 44 96 26

e-mail: info@promolex.md, web: www.promolex.md, www.monitor.md

Pentru corespondență: C.P. 89, MD - 2004, Chișinău, Republica Moldova